

กลวิธีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิง
ประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562*
Techniques for Conveying the Ayutthaya Kingdom
in Historical Thai Novels, 1938–2019

Lurong Niu

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Graduate student, Communicative Thai as a Second Language Program

Faculty of Liberal Arts Huachiew Chalermprakiet University

จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ (Jansuda Chaiprasert)

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Lecturer, Department of Language Studies

Faculty of Liberal Arts Huachiew Chalermprakiet University

Email: 1311630943@qq.com

Received: July 2, 2024, Revised: October 17, 2024, Accepted: December 20, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562 โดยศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาจำนวน 13 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยได้สื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาเน้นผ่านองค์ประกอบสำคัญของนวนิยาย 4 ประการ ได้แก่ ตัวละคร บทสนทนา ฉาก และมุมมองการเล่าเรื่อง โดยมีการสื่อความหมายโดยตรงและโดยทางอ้อม การสร้างตัวละครเน้นสื่อถึงภาพด้านการปกครองโดยตรง ยังได้สื่อถึงภาพด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศและภาพด้านวัฒนธรรมโดยทางอ้อม การสร้างบทสนทนาเป็นการสื่อความหมายโดยตรงที่เน้นสื่อถึงภาพด้านวัฒนธรรมเป็นหลัก และยังสื่อถึงภาพด้านการปกครอง ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ และเศรษฐกิจ การสร้างฉากเน้นสื่อความหมายโดยตรง ได้สื่อถึงภาพด้านชีวิตความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และมีการสื่อความหมายทางอ้อมที่บอกถึงภาพการปกครองด้วย มุมมองการเล่าเรื่องมีแบบผู้รู้แจ้งและผู้เล่าเป็นตัวละครเอกในเรื่อง สื่อถึงภาพชีวิตความเป็นอยู่ การทหาร การปกครอง เป็นต้น โดยภาพด้านต่าง ๆ มีทั้งภาพดีและภาพไม่ดี เห็นได้ว่า องค์ประกอบของนวนิยายมีบทบาทสื่อถึงภาพอาณาจักรอยุธยาทั้งในด้านเหมือนและไม่เหมือนกัน จึงส่งเสริมให้ผู้อ่านได้รับรู้และเข้าใจความหมายของอาณาจักรอยุธยาที่มีความหลากหลายตามที่ผู้ประพันธ์ประสงค์จะถ่ายทอดได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: กลวิธีการสื่อความหมาย อาณาจักรอยุธยา นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์เรื่อง การสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562 หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Abstract

This research aims to study techniques for conveying the Ayutthaya Kingdom in thirteen historical Thai novels, published between 1938 and 2019. Four literary elements are identified as techniques for conveying the Ayutthaya Kingdom's literal meanings and connotations: character; dialogue; setting; and point of view. Characterization in the novels studied focuses directly on the political aspects and indirectly on international relations and cultural aspects of the Ayutthaya Kingdom. Regarding dialogue, the novels primarily address cultural issues, including references to government, foreign affairs, and the economy. Regarding the setting, the direct meanings conveyed concern about living conditions, the economy, and culture, while indirect meanings related to government are also conveyed. Two types of points of view are used, namely the omniscient point of view and the first-person point of view, to present both positive and negative views on living conditions, the military; government, and so on. In conclusion, all four elements in the novels studied convey both similar and different meanings of the Ayutthaya Kingdom, allowing readers to acknowledge and comprehend its various dimensions as the authors intended to present.

Keyword: Techniques for conveying, Ayutthaya Kingdom, a Historical Thai novel

บทนำ

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เป็นนวนิยายประเภทหนึ่งที่น่าสนใจและมีความสำคัญ เพราะนวนิยายประเภทนี้ นอกจากมีบทบาทในการให้ความบันเทิงแล้ว ยังมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ทางประวัติศาสตร์ โดยราชบัณฑิตยสถาน (2545, น. 211) ให้ความหมายนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ว่า เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ซึ่งผู้ประพันธ์นำมาสร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยใช้จินตนาการ มีตัวละครที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์และตัวละครที่ผู้ประพันธ์สมมติขึ้นมาใหม่เพื่อแสดงบทบาทร่วมกัน นอกจากนี้ ไพโรธ เลิศพิริยกุล (2542, น. 75) ก็ได้กล่าวว่า นวนิยายเนื้อหาอิงประวัติศาสตร์ (Historical Novel) คือ นวนิยายที่ใช้ตัวละคร เหตุการณ์ฉากโดยอาศัยแนวทางประวัติศาสตร์มาเขียน จากคำอธิบายข้างต้น เห็นได้ว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เน้นนำเสนอเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปแล้วในอดีต โดยมีตัวละครที่มีการบันทึกในประวัติศาสตร์และตัวละครที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นใหม่เพื่อดำเนินเรื่องร่วมกัน นวนิยายประเภทนี้จึงมีบทบาทถ่ายทอดความรู้ทางประวัติศาสตร์ไปยังผู้อ่าน

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยมีประวัติการแต่งมายาวนานถึง 100 ปี โดยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2467 จนถึงปัจจุบัน ดังที่ สุภิญญา ยงศิริ (2545, น. 15) ได้กล่าวว่า นวนิยายเรื่อง *ดาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้* เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องแรกของไทย ซึ่งแต่งใน พ.ศ. 2467 โดย อายัณโฆษ (ขุนธนกิจวิจารณ์) เนื้อเรื่องได้กล่าวถึงวีรกรรมทหารเอกสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช นวนิยายเรื่องนี้ได้ส่งอิทธิพลให้นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยยุคต่อมาที่มักจะกล่าวถึงวีรกรรมของวีรบุรุษต่าง ๆ โดยเฉพาะวีรบุรุษของอาณาจักรอยุธยา เช่น นวนิยายเรื่อง *ขุนศึก* ที่เริ่มแต่งโดย ก้าน พิงบุญ ณ อยุธยา (ไม้ เมืองเดิม) ในปี พ.ศ. 2484 และจบบริบูรณ์โดย สุมทุม บุญเกื้อ ในปี พ.ศ. 2485 ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับนายทหารต่อสู้เพื่อปกป้องบ้านเมืองในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เรื่อง *ฟ้าใหม่* ที่ ศุภร บุณนาค เริ่มแต่งในราว พ.ศ. 2508 ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับมหาดเล็กสี่ท่านร่วมมือสู้ข้าศึกพม่าในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา พร้อมช่วยกอบกู้บ้านเมืองและสร้างเมืองใหม่หลังกรุงศรีอยุธยาแตก จนกลายเป็นผู้มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงของคนไทยทั้งปวง เป็นต้น เห็นได้ว่า เรื่องราวและเหตุการณ์ที่เคยเกิดในอาณาจักรอยุธยา

เป็นเนื้อหาสำคัญที่ผู้ประพันธ์ต่าง ๆ นิยมนำมาเป็นโครงเรื่องในการสร้างนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

ตามบันทึกประวัติศาสตร์ อาณาจักรอยุธยา เป็นอาณาจักรลำดับที่ 2 ของชนชาติไทยสยาม (ไทยภาคกลาง) ในช่วง พ.ศ. 1893 ถึง พ.ศ. 2310 โดยมีกรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางอำนาจหรือราชธานี ดำรงอยู่เป็นระยะเวลา ยาวนานถึง 417 ปี มีพระมหากษัตริย์ปกครองถึง 34 พระองค์ จาก 5 ราชวงศ์ ในสมัยนี้ มีเรื่องราวและเหตุการณ์ สำคัญต่าง ๆ มากมาย เช่น ไทยสยามเคยสูญเสียเอกราชแก่พม่า 2 ครั้ง เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งแรกในปี พ.ศ. 2112 สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงกู้เอกราชคืนมาได้ในปี พ.ศ. 2127 และเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราชได้ในปลายปีเดียวกัน แล้วทรงสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี แห่งใหม่ กรุงศรีอยุธยาจึงล่มสลายในที่สุด นอกจากนี้ ในสมัยอาณาจักรอยุธยา ไทยได้สร้างความสัมพันธ์ทางการค้า กับหลายชาติ โดยเน้นจีน ญี่ปุ่น และชาติตะวันตกเป็นหลัก การให้ความสำคัญในการพัฒนาการค้าขาย ทำให้ อาณาจักรอยุธยามีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่ง จนกลายเป็นศูนย์กลางการค้าในระดับนานาชาติในยุคสมัยนั้น (จิตรสิงห์ ปิยะชาติ, 2554 น. 70-71) ด้วยเหตุที่สมัยอาณาจักรอยุธยามีเรื่องราวและเหตุการณ์สำคัญที่คนไทยปัจจุบันควร เรียนรู้และจดจำนักประพันธ์ชาวไทยจึงได้นำเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นมาเป็นโครงเรื่องในการสร้างนวนิยายอิง ประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบันมีจำนวนหลายสิบเรื่อง เช่น นวนิยายเรื่อง *ศึกเจ้าพระยา* ของ สุจิตต์ วงษ์ เทศ นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการสร้างกรุงศรีอยุธยา เรื่อง *คนดีศรีอยุธยา* ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ นำเสนอเรื่องราว เกี่ยวกับการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 เรื่อง *สายโลหิต* ของ โสภาค สุวรรณ นำเสนอเรื่องราวการสืบทอดสายโลหิต ของนายทหารสมัยกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งนวนิยายเรื่อง *บุพเพสันนิวาส* และ *พรหมลิขิต* ของ จันทรีวิรุ สมปรีดา (รวมแพง) เรื่อง *ลายกนก* ของ พงศกร จินดาวัฒน์ ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรือง วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และคุณธรรมจริยธรรมในสมัยอาณาจักรอยุธยา การนำเสนอเหตุการณ์สำคัญและชีวิตความเป็นอยู่ของ คนสมัยกรุงศรีอยุธยาในนวนิยายเหล่านี้ ได้ถ่ายทอดความรู้ทางประวัติศาสตร์ พร้อมสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาที่ ผู้ประพันธ์ประสงค์จะบอกถึงคนในสังคม ทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ถึงภาพอาณาจักรอยุธยาทางด้านต่าง ๆ

เนื่องจากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นกลุ่มข้อมูลที่น่าสนใจ จึงมีผู้วิจัยทำการวิจัยไว้ หลายเรื่อง เช่น งานวิจัยเรื่อง กลวิธีการเล่าเรื่องและการสร้างบุคลิกลักษณะตัวละครสมเด็จพระสุริโยทัยในบันเทิงคดี อิงประวัติศาสตร์ไทย ของ พิชาพร วิจิเจริญ (2556) ได้ศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องและการสร้างบุคลิกลักษณะตัวละคร สมเด็จพระสุริโยทัยในสื่อบันเทิงคดีอิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระสุริโยทัย สำหรับงานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา ของ วรรัตน์ สุขวณิช (2551) ได้ศึกษาความเป็นมาและองค์ประกอบ ของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา และการเปรียบเทียบเนื้อเรื่องนวนิยายอิงประวัติศาสตร์กับพระราช พงศาวดาร ยังมีงานวิจัยเรื่อง เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช: กลวิธีการเล่าเรื่องกับ การสร้างภาพลักษณ์ ของ มารศรี สอนิพย์ (2551) ได้วิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องและการสร้างภาพลักษณ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ นอกจากนี้ งานวิจัยเรื่อง ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหา ธรรมราชาในวรรณกรรมไทย ของ วันชนะ ทองคำเภา (2550) ได้ศึกษาภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาที่ ปรากฏในวรรณกรรมไทย พร้อมศึกษาวัตถุประสงค์ในการแต่งและกลวิธีการเล่าเรื่องที่ใช้ในการสร้างภาพตัวแทนของ สมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย เห็นได้ว่า มีการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นมาและองค์ประกอบของนวนิยาย อิงประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา และวิจัยกลวิธีการเล่าเรื่องและการสร้างบุคลิกลักษณะ ภาพลักษณ์และภาพแทน ของพระมหากษัตริย์ของอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายกลุ่มนี้ แต่ยังไม่พบการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อความหมายของ อาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่า ผู้ประพันธ์ต่าง ๆ ได้ใช้กลวิธีอันใดบ้างใน การสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายเหล่านี้

จากการรวบรวมนวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาโดยค้นหาทั้งในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของไทย และร้านหนังสือออนไลน์ของไทย พบว่าทั้งหมดมี 51 เรื่อง หลายเรื่องในนั้นถูกนำเสนอเป็นละครโทรทัศน์ ออกอากาศตามช่องต่าง ๆ ด้วย ซึ่งหลังจากเรื่อง *สายโลหิต* ถูกดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2538

ปรากฏว่ามีผู้จัดทำละครนวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาอีกหลายเรื่องทำเป็นละครโทรทัศน์อย่างต่อเนื่อง เช่น เรื่อง *นายขนมต้ม* ออกอากาศปี พ.ศ. 2539 เรื่อง *เรือนมยุรา* ออกอากาศปี พ.ศ. 2540 เรื่อง *อติดา* ออกอากาศ ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้น จนถึงเรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ออกอากาศปี พ.ศ. 2561 เรื่อง *ลายกัมพูชา* ออกอากาศ ปี พ.ศ. 2565 และ เรื่อง *พรหมลิขิต* ออกอากาศ ปี พ.ศ. 2566 เป็นต้น ละครโทรทัศน์อิงประวัติศาสตร์หลายเรื่องเป็นกระแสที่ทำให้ผู้คนในสังคมสนใจเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์มากขึ้น ดังเช่นละครเรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ดร.นิเวศน์ เหมวชิรวรากร (2561) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับอิทธิพลของละครเรื่องนี้ที่มีต่อสังคมว่า “ความนิยมของละคร *บุพเพสันนิวาส* ก่อให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ตามมามากมาย การท่องเที่ยวสถานที่ในอยุธยาและลพบุรีพุ่งขึ้นหลายเท่า เช่นเดียวกับชุดไทยที่มีคนซื้อและเช่าสูงขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน... คนหันมาสนใจประวัติศาสตร์มากขึ้น แม้แต่คณะโบราณคดีในมหาวิทยาลัยก็ยังมีคนสนใจสอบเข้าไปเรียนสูงขึ้นหลายเท่าตัว...” เห็นได้ว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาที่ถูกนำเสนอเป็นละครโทรทัศน์เหล่านี้ มีบทบาทชักชวนคนในสังคมสนใจเรียนรู้ประวัติศาสตร์มากขึ้น เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่บุคคลทั่วไปได้รับความรู้ทางประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา และเป็นสื่อสำคัญที่ถ่ายทอดภาพอาณาจักรอยุธยาไปยังคนในสังคม ทำให้ผู้คนทั่วไปสามารถรับรู้และเข้าใจความยิ่งใหญ่และความสำคัญของอาณาจักรอยุธยา

ด้วยความสำคัญของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาที่ถูกนำเสนอเป็นละครโทรทัศน์ที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยในหัวข้อ “กลวิธีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562” โดยเลือกนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีการนำเสนอเป็นละครโทรทัศน์มาเป็นกลุ่มข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ทำให้คนในสังคมรับรู้และเข้าใจอาณาจักรอยุธยาได้ง่ายขึ้น และเกิดเจตคติร่วมกัน จดจำความเป็นมาทั้งความเจริญรุ่งเรืองและอุปสรรคที่ประเทศชาติได้ประสบมาก่อน เพื่อนำไปเป็นบทเรียนในการดำเนินและการพัฒนาประเทศในเวลาต่อไป นอกจากนี้ ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติยังสามารถเรียนรู้เรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้วิจัยได้เข้าใจประวัติศาสตร์และจารีตประเพณีของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น ยังมีส่วนช่วยเหลือในการเข้าถึงสังคมไทยของผู้วิจัยอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481- 2562

กรอบแนวคิด

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมาย

การสื่อความหมาย เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดโดยผ่านการตีความ เพื่อแสดงความหมายต่าง ๆ ดังที่ พจนานวนศรี (2546, น. 80-81) ได้กล่าวว่า การสื่อความหมาย เป็นกระบวนการที่ให้ความรู้ความเข้าใจ และให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้รับสารโดยอธิบายให้ทราบถึงลักษณะของสิ่งนั้น ๆ ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการกระตุ้นให้ผู้รับสารคิดตาม เกิดความอยากรู้อยากเห็นและความสนุกสนาน โดยการสื่อความหมายต้องเลือกใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสมและดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร เพื่อให้เรื่องที่จะสื่อเป็นที่ยอมรับและเข้าใจได้ง่ายขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่าเรื่องของวรรณกรรม

กลวิธีการเล่าเรื่อง เป็นองค์ประกอบสำคัญของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี ดังที่ อีราวัตต์ ไตลังคะ (2546, น. 44) ได้กล่าวว่า ในการเล่าเรื่องทั่ว ๆ ไป มีผู้เล่าเรื่องและการนำเสนอเรื่องซึ่งมักเป็นการผสมผสานระหว่างการสรุปหรือเล่าเรื่องที่บอกประวัติครอบครัวของตัวละครหรือประวัติความเป็นมาของตัวละคร การพรรณนาสภาพบ้านเมืองภูมิประเทศและสถานที่ การถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกของตัวละคร การเสนอบทสนทนาของตัวละคร ฯลฯ ผู้วิจัย

จึงวิเคราะห์กลวิธีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านกลวิธีการเล่าเรื่องของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งประกอบด้วย ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และมุมมองการเล่าเรื่อง

ขอบเขตในการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาที่พิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2481-2562 โดยค้นหาจากเว็บไซต์ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยไทย ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมถึงร้านหนังสือออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย ได้แก่ ซีเ็ดบุ๊กเซ็นเตอร์ และ ร้านนายอินทร์ พบว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาทั้งหมดเป็นจำนวน 51 เรื่อง ผู้วิจัยได้คัดเลือกนวนิยายส่วนหนึ่งเพื่อเป็นตัวแทนในการวิจัยครั้งนี้ โดยคัดเลือกจากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ได้รับการนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ซึ่งทั้งหมดมี 13 เรื่อง ดังต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ผู้ประพันธ์	ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ผู้ประพันธ์
1	บางระจัน	ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา	8	อดีตดา	วิมล ศิริไพบูลย์
2	ขุนศึก	ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา และ สุมทุม บุญเกื้อ	9	นิราศสองภพ	ฐานวดี สถิตยยุทธการ
3	พิชสวาท	วิมล ศิริไพบูลย์	10	กษัตริยา	วิมล ศิริไพบูลย์
4	สายโลหิต	โสภาค สุวรรณ	11	บุพเพสันนิวาส	จันทร์ยวีร์ สมปรีดา
5	ฟ้าใหม่	ศุภร บุนนาค	12	ลายกนิรี	พงศกร จินดาวัฒนะ
6	นายขนมต้ม	คมทวน คັນชู	13	พรหมลิขิต	จันทร์ยวีร์ สมปรีดา
7	เรือนมยุรา	วินิตา ดิถียนต์			

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ได้นำเสนอเป็นละครโทรทัศน์ (Textual Analysis) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของนวนิยาย และกลวิธีการสื่อความหมายเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

2. รวบรวมนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาจากเว็บไซต์ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยไทย ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมถึงร้านหนังสือออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย ได้แก่ ซีเ็ดบุ๊กเซ็นเตอร์ และร้านนายอินทร์ โดยใช้คำค้นนวนิยายประวัติศาสตร์และนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

3. คัดเลือกตัวแทนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาที่พิมพ์ครั้งแรกใน พ.ศ. 2481-2562 โดยเลือกเฉพาะนวนิยายที่มีการนำเสนอเป็นละครโทรทัศน์ มีทั้งหมด 13 เรื่อง เพราะนวนิยายกับละครโทรทัศน์ต่างมีอิทธิพลต่อกันในแง่ที่ช่วยให้นวนิยายและละครได้เผยแพร่ในวงกว้าง ดังที่ ชูศักดิ์ ภัทรกุลณิชย์ (2558, น. 29) ได้กล่าวว่า ในอดีต ละครโทรทัศน์ที่ดัดแปลงจากนวนิยายนั้นต้องอาศัยชื่อเสียงของนวนิยายมาช่วยดึงดูดใจผู้ชมละคร เพราะนวนิยายนั้นมีชื่อเสียงมาก่อนแล้ว แต่ในปัจจุบัน คนจำนวนมากต้องการอ่านนวนิยายเพราะรู้จักละครโทรทัศน์ที่สร้างจากนวนิยายเล่มนั้นมาก่อน แสดงให้เห็นว่า นวนิยายที่ถูกคัดเลือกมานำเสนอเป็นละครโทรทัศน์นั้นเป็นกลุ่มข้อมูลที่ได้รับการเผยแพร่และได้รับความนิยมจากคนในสังคมอย่างกว้างขวาง ผู้วิจัยจึงคัดเลือกนวนิยายกลุ่มนี้มาเป็นกลุ่ม

ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

4. วิเคราะห์กลวิธีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาโดยเลือกวิเคราะห์ข้อความที่กล่าวถึงอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562

5. นำเสนอผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562 โดยผู้วิจัยคัดเลือกตัวบทส่วนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาณาจักรอยุธยาเป็นตัวอย่างเป็นการวิเคราะห์ พบว่าในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเน้นสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านองค์ประกอบ 4 ประการของนวนิยาย ได้แก่ 1) การสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านตัวละคร คือ การสร้างตัวละครชนชั้นต่าง ๆ พฤติกรรม การแต่งกาย และความสัมพันธ์ของตัวละคร 2) การสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านบทสนทนา คือ บทสนทนาที่บอกสภาพสังคมของอาณาจักรอยุธยา บทสนทนาที่บอกบุคลิกลักษณะนิสัยใจคอของตัวละคร และบทสนทนาที่บอกความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร 3) การสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านฉาก คือ ฉากสภาพบ้านเมืองในยามสงบสุข และฉากสภาพบ้านเมืองในยามผันผวนวุ่นวาย และ 4) การสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านมุมมองการเล่าเรื่อง คือ มุมมองการเล่าเรื่องจากผู้เล่าแบบผู้รู้แจ้งและผู้เล่าเป็นตัวละครเอกในเรื่อง โดยมีการสื่อความหมายในลักษณะโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งได้สื่อถึงความหมายเชิงบวกของอาณาจักรอยุธยาเป็นหลัก เช่น อาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองมีผู้นำนายิ่งใหญ่ มีการควบคุมบุคคลอย่างเป็นระบบ เป็นเมืองเปิดกว้าง มีความเจริญรุ่งเรือง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้สื่อถึงความหมายเชิงลบของอาณาจักรอยุธยา เช่น อาณาจักรอยุธยาเกิดสงครามบ่อย กลายเป็นเมืองนรกบนดิน ชนชั้นปกครองไร้ความสามัคคี ทำให้อาณาจักรอยุธยาประสบปัญหาทั้งภายในและภายนอก ตกอยู่ในความผันผวนวุ่นวาย เป็นต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านตัวละคร

ตัวละคร เป็นผู้ที่แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อดำเนินเหตุการณ์ในเรื่อง ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญมากสำหรับนวนิยาย ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481- 2562 ได้สื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านตัวละครโดยเน้นผ่านการสร้างตัวละครชนชั้นต่าง ๆ พฤติกรรม การแต่งกาย และความสัมพันธ์ของตัวละคร

1.1 การสร้างตัวละครชนชั้นต่าง ๆ

จากการศึกษา พบว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562 ได้สร้างตัวละครทั้งชนชั้นปกครองและชนชั้นใต้ปกครอง ตัวละครชนชั้นปกครองประกอบด้วยพระมหากษัตริย์ เจ้านายหรือพระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนาง เน้นสื่อให้เห็นถึงภาพผู้ปกครอง ภาพรูปแบบการปกครอง และภาพด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศสำหรับตัวละครชนชั้นใต้ปกครอง ประกอบด้วยไพร่และทาส เน้นสื่อให้เห็นถึงภาพด้านการควบคุมบุคคลและภาพด้านวัฒนธรรมเป็นหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ตัวละครชนชั้นปกครอง

ตัวละครชนชั้นปกครอง เป็นบุคคลมีฐานะสูงในอาณาจักรอยุธยา ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562 ทุกเรื่อง เช่น มีตัวละครพระมหากษัตริย์ผู้มีอำนาจสูงสุดที่ไม่มีผู้ใดบังอาจได้ มีตัวละครพระบรมวงศานุวงศ์ผู้มีอำนาจปกครองหัวเมืองต่าง ๆ และตัวละครขุนนางต่าง ๆ ซึ่งมีชาวต่างชาติจากหลายประเทศได้กินตำแหน่งขุนนางชั้นผู้ใหญ่ในอาณาจักรอยุธยา การสร้างตัวละครชนชั้นปกครองดังกล่าว บอกถึงภาพพระมหากษัตริย์อาณาจักรอยุธยาทรงเป็นเทวราช เป็นพระเจ้าแผ่นดิน และเป็นจอมทัพไทย มีอำนาจยิ่งใหญ่ในอาณาจักร และบอกถึงอาณาจักรอยุธยาเป็นรูปแบบการปกครองเป็นระบบส่วนกลางและระบบหัวเมือง นอกจากนี้ยังบอกถึงอาณาจักรอยุธยาที่มีความเปิดกว้าง เป็นมิตรไมตรีกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศจีนและชาติตะวันตก ดังตัวอย่างนวนิยายเรื่อง *พรหมลิขิต* ได้กล่าวถึง หมื่นจันทรเบศร์เป็นขุนนางชาวไทยเชื้อสายจีน มีตำแหน่งเป็น

มหาดเล็กคนโปรดคนหนึ่ง บิดาของหมื่นจันทรเบศร์เป็นชาวจีนที่ทำความดีความชอบค้าขายกับเมืองจีนจนได้อวยยศเป็นถึงพระยาโกษาธิบดี กลายเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ในอาณาจักรอยุธยา รับผิดชอบราชการที่สำคัญต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หมื่นมหาฤทธิมิ่งตามหมื่นจันทรเบศร์ที่ถือว่าเป็นมหาดเล็กคนโปรดคนหนึ่ง
ในตอนนี้อยู่กรมวังแต่ก็เตรียมเข้าทำงาน กรมคลังละม้ายตน ด้วยว่าเป็นบุตรชาย
คนสุดท้องของพระยาโกษาธิบดี ขุนนางชาวจีนที่ทำความชอบค้าขายกับเมืองจีนได้อวย
ยศใหญ่โตตั้งแต่ขุนหลวงกลาก่อน อีกทั้งขุนนางชาวจีนผู้นี้ยังเคยเป็นนายห้างตีการค้าฝรั่ง
เมื่อครั้งแผ่นดินขุนหลวงเพรราชา ท่านยังได้ดูแลยอร์ช ฟอลคอนเมื่อครั้งยังเยาว์ เขาจึง
สามารถสนิทสนมกันได้อย่างสนิทใจ

(จันทรยวีร์ สมปรีดา, 2562, น. 134)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยได้สร้างตัวละครขุนนางชาวจีนที่มาจากพ่อค้าธรรมดาคคนหนึ่งกลายเป็นขุนนางชั้นสูงผู้มีอิทธิพลในอาณาจักรอยุธยา จนบุตรหลานมีโอกาสเข้ารับราชการใกล้ชิดพระมหากษัตริย์ เป็นการสื่อความหมายโดยตรงที่ทำให้เห็นว่าอาณาจักรอยุธยามีการควบคุมบุคคลอย่างเป็นระบบ ผู้ที่สร้างประโยชน์แก่แผ่นดิน สามารถยกระดับขั้นของตนเองได้ตามความดีความชอบที่ทำไว้ การสร้างตัวละครขุนนางชาวจีนชั้นสูงในอาณาจักรอยุธยา ยังเป็นการสื่อความหมายโดยอ้อมที่บอกถึงอาณาจักรอยุธยามีความเปิดกว้าง ได้สร้างสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศจีน นอกจากนี้ ยังบอกถึงอาณาจักรอยุธยามีผู้นำยิ่งใหญ่ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ รู้จักใช้ประโยชน์ชาวต่างชาติที่มีความสามารถเพื่อสร้างความก้าวหน้าและความเจริญรุ่งเรืองแก่บ้านเมือง

2) ตัวละครชนชั้นใต้ปกครอง

ตัวละครชนชั้นใต้ปกครอง เป็นบุคคลที่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของชนชั้นปกครอง ประกอบด้วยไพร่และทาส มีปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเกือบทุกเรื่อง สามารถสื่อให้เห็นว่าอาณาจักรอยุธยามีการแบ่งชนชั้นอย่างเคร่งครัด ทาสเป็นกลุ่มบุคคลที่ชนชั้นต่ำสุดในอาณาจักรอยุธยา ไม่มีสิทธิมนุษยชนเท่าเทียมบุคคลอื่น ๆ สำหรับไพร่ต้องฝากตัวอยู่ภายใต้อำนาจของขุนนาง มีหน้าที่ไปเข้ารับราชการตามกำหนด แต่มีสิทธิตัดสินใจชีวิตของตนเองได้ ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *นายขนมต้ม* ได้กล่าวถึง นายเกิดเป็นไพร่ธรรมดาคนหนึ่งในอาณาจักรอยุธยา มีหน้าที่ต้องรับราชการในกรุงศรีอยุธยาเดือนเว้นเดือน หากไม่สามารถไปรับราชการได้ ก็สามารถเลือกส่งส่วยแทน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ครอบครัวของเกิดคือครอบครัวไพร่ ตามธรรมดาเกิดต้องมีหน้าที่ไปเข้ารับ
ราชการในกรุงฯ เดือนเว้นเดือน แต่เนื่องจากระบบที่ไม่รัดกุมนัก ไพร่อย่างเกิดจึงได้รับการ
ผ่อนผันให้ละเว้นไว้โดยเสียเงินแทน เดือนละ 1 ตำลึง 2 บาท หรือปีละ 4 ตำลึง 2 บาท
ดังนั้น เกิดและอีจิ้งต้องเพิ่มข้าวส่งส่วย
เมื่อว่างจากฤดูเก็บเกี่ยวในช่วงน้ำยังหลาก เกิดจะต้องพายเรือขึ้นไปหาของป่า
ตามลำน้ำลพบุรีมาเป็นค่าส่งส่วยในกรุงฯ ตามแต่จะหาได้ การณ์เป็นดังนี้เรื่อยมา
(คมทวน คันธนู, 2538, น. 15)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยมีการสร้างตัวละครไพร่ที่มีหน้าที่เข้ารับราชการตามข้อกำหนดของอาณาจักรอยุธยา เป็นการสื่อความหมายโดยตรงที่ทำให้เห็นถึงอาณาจักรอยุธยามีการควบคุมบุคคลอย่างเป็นระบบ มีกำหนดการรับผิดชอบหน้าที่และช่วงเวลาของไพร่ต่าง ๆ อย่างชัดเจน ไพร่เป็นผู้ต้องทำตามข้อกำหนด ไพร่บางส่วนมีสิทธิเลือกเสียเงินแทนการเข้ารับใช้ราชการได้ นอกจากนี้ ตัวละครไพร่ในเรื่องสามารถไปหาของป่ามาเป็นค่าส่งส่วย ยังเป็นการสื่อความหมายโดยอ้อมที่บอกถึงอาณาจักรอยุธยามีทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างอุดมสมบูรณ์ด้วย

สรุปได้ว่า การสร้างตัวละครชนชั้นต่าง ๆ ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย เน้นสื่อความหมายโดยตรงที่แสดงถึงภาพด้านการปกครองของอาณาจักรอยุธยาเป็นหลัก และยังได้สื่อความหมายโดยทางอ้อมที่แสดงถึงภาพ

ด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ภาพด้านวัฒนธรรมและภาพด้านธรรมชาติด้วย โดยตัวละครที่มีชนชั้นแตกต่างกันสามารถสื่อถึงความหมายที่แตกต่างกันของอาณาจักรอยุธยา

1.2 พฤติกรรมของตัวละคร

ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562 ได้นำเสนอพฤติกรรมทั้งด้านดีและด้านไม่ดีของตัวละครต่าง ๆ ซึ่งได้สื่อให้เห็นถึงความหมายทั้งด้านบวกและด้านลบของอาณาจักรอยุธยา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) พฤติกรรมด้านดีของตัวละคร

พฤติกรรมด้านดีของตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยส่วนใหญ่จะเน้นเป็นพฤติกรรมที่ทำเพื่อชาติบ้านเมือง โดยตัวละครที่ประพฤติปฏิบัติด้านดีมีทั้งผู้ในฐานะชนชั้นปกครองและผู้ในฐานะชนชั้นใต้ปกครอง สื่อให้เห็นถึงอาณาจักรอยุธยามีผู้นำยิ่งใหญ่ ยอมเสียสละเพื่อแผ่นดิน และมีประชาชนที่รักชาติ รู้จักหน้าที่ของตนเอง เป็นต้น ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *กษัตริย์* ได้กล่าวถึงไทยถูกพม่าล้อมไว้จนสิ้นเสบียงอาหาร พระวิสุทธิกษัตริย์ซึ่งเป็นพระอัครมเหสีของพระมหาธรรมราชา ทรงรับสั่งให้บุคคลในวังกินข้าวมือเดียวต่อวัน เพื่อสนับสนุนไพร่พลที่ต้องใช้กำลังรบ โดยยอมให้ลูกของตนเองอดทนไปด้วย พระสุพรรณกัลยาซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระมหาธรรมราชาจึงปฏิบัติตามคำสั่งของมารดา และแบ่งอาหารตนเองให้แก่พระอนุชาทั้งสอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“พวกข้าในกินข้าวมือเดียวพอ!” พระวิสุทธิกษัตริย์มีกระแสรับสั่งเด็ดเดี่ยว

“เก็บเสบียงส่งไพร่ที่ต้องใช้กำลังรบ”

“แต่...ลูกยังเล็ก...” พระสวามีแย้งเบา ๆ

“เจ้าคนนายคนแปลว่า เป็นผู้นำ เราต้องนำ ต้องทำให้เป็นตัวอย่าง เขายากเขาไว้ เราจะอ้อมหมีพินยอมอยู่ได้อย่างไร ลูกยังเล็กนะดี จะได้กินน้อย ๆ”

ฉะนั้นเวลาเสวยร่วมกันสามพระองค์พี่น้อง พระพี่นางสุพรรณกัลยาจะเปิบพระกระยาหารไม่กี่คำ จากนั้น ทรงแบ่งให้พระอนุชาทั้งสอง

(วิมล ศิริไพบูลย์, 2546, น. 104-105)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย ได้นำเสนอพฤติกรรมด้านดีของตัวละครที่มีสถานภาพเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ของอาณาจักรอยุธยา สมาชิกครอบครัวของพระมหากษัตริย์รู้จักหน้าที่และบทบาทสำคัญของตนเองที่มีต่อบ้านเมือง มุ่งมั่นทำตัวเป็นแบบอย่างให้แก่ประชาชน เป็นการสื่อความหมายโดยตรงที่ทำให้เห็นถึงอาณาจักรอยุธยามีผู้นำยิ่งใหญ่ รู้จักต่อสู้เคียงข้างกันกับไพร่พลทั่วไป ชักจูงให้ราษฎรรู้จักเสียสละเพื่อปกป้องชาติ นอกจากนี้ การที่ตัวละครยอมเสียสละเพื่อบ้านเมืองและราษฎร ยังเป็นการสื่อความหมายโดยอ้อมที่บอกถึงอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองแห่งคนดีที่มีค่านิยมอันงดงาม บุคคลส่วนใหญ่มีค่านิยมรักษาประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

2) พฤติกรรมด้านไม่ดีของตัวละคร

นอกจากพฤติกรรมที่ดีงามของตัวละครแล้ว นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยหลายเรื่องยังได้นำเสนอพฤติกรรมด้านไม่ดีของตัวละครบางคนด้วย เช่น ขุนนางชั้นผู้ใหญ่เปิดประตูเมืองปล่อยข้าศึกเข้ารุกรานแผ่นดินเจ้าจอมรับสินบนช่วยแก้คำตัดสินการลงโทษของพระมหากษัตริย์ เกิดศึกภายนอก แต่กลุ่มชนชั้นปกครองกลับต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันเองภายใน เป็นต้น จึงสื่อให้เห็นถึงความหมายทางด้านลบของอาณาจักรอยุธยา ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *นายขนมต้ม* กล่าวถึง เจ้าฟ้าจืดซึ่งเป็นบุตรหลานของพระเพทราชา เมื่อได้รับข่าวที่เจ้าพระยาพิษณุโลกออกไปรบกับพม่า จึงนำพลไปยึดเมืองพิษณุโลก รีบเก็บเอาทรัพย์สมบัติไปหมด และยังเผาเมืองพิษณุโลกจนสิ้น ทำให้เจ้าพระยาพิษณุโลกต้องเลิกทัพรบพม่า แต่หันกลับมารบกับเจ้าฟ้าจืด จนเกิดศึกภายในอาณาจักรอยุธยา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลาดียวกันเจ้าฟ้าจืด บุตรพระองค์ดำหรือแก้วซึ่งเป็นโอรสของพระเพทราชา

เจ้าฟ้าจืดเฉลิมพระยศเป็นกรมขุนสุรินทรสงครามในแผ่นดินของพระเจ้าบรมโกศ เคยถูกจำ

โทษอยู่ในวังแต่หลบหนีออกมาได้พร้อมด้วยบริวาร โดยหนีมาทางพิษณุโลก

ครั้งทราบข่าวเจ้าพระยาพิษณุโลกไปรบพม่า ณ เมืองสุโขทัย เจ้าฟ้าจืด ก็นำพลพวก

ยึดเมืองพิษณุโลกไว้ได้รับเก็บเอาทรัพย์สมบัติไปเสียสิ้น มีหน้าซำยังเผาเมืองเสียราบพนาสูญ
 ข้างเมียเจ้าพระยาพิษณุโลกหนีเล็ดลอดพร้อมบ่าวไพร่มาแจ้งข่าวแก่สามี ณ
 เมืองสุโขทัย เจ้าพระยาพิษณุโลกก็ลู่แกโทสะจนสุดที่จะเหนียวรั้ง จึงเลิกทัพไปรวมพลที่
 พิจิตร แล้วยกทัพไปตั้งค่ายทำยเมืองพิษณุโลก
 ในที่สุดก็กระหว่างคนไทยกับคนไทยก็อุบัติขึ้น โดยพม่ามิได้มีส่วนเกี่ยวข้องลงแรง
 (คมทวน คັນธนู, 2538, น. 155)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นพฤติกรรมต่อสู้กันภายในของบุคคลชนชั้นสูงในอาณาจักรอยุธยา ในยามข้าศึกศัตรูกำลังเข้ามารุกรานแผ่นดิน ไม่คิดจะร่วมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเพื่อปกป้องประเทศ แต่กลับไปแย่งชิง อำนาจและทรัพย์สมบัติภายในกันเอง จนกระทั่งเผาเมืองทำให้ราษฎรอยู่ในภาวะยากลำบาก เป็นการสื่อความหมาย โดยตรงที่บอกถึงอาณาจักรอยุธยาแตกแยกภายใน ชนชั้นปกครองเห็นแก่ตัว ไร้ความสามัคคี ทำให้บ้านเมืองประสบ ปัญหาทั้งภายในและภายนอก

สรุปได้ว่า การนำเสนอพฤติกรรมทั้งด้านดีและด้านไม่ดีของตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย ได้สื่อถึง ความหมายทั้งด้านบวกและด้านลบของอาณาจักรอยุธยา โดยเน้นการสื่อความหมายโดยตรงเป็นหลัก พฤติกรรม ด้านดีเน้นแสดงให้เห็นว่าอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองแห่งคนดี มีผู้นำยิ่งใหญ่ มีประชาชนที่รักชาติบ้านเมืองและยึดมั่น หน้าที่ตนเอง สำหรับพฤติกรรมด้านไม่ดี เน้นแสดงให้เห็นว่าชนชั้นปกครองของอาณาจักรอยุธยาไร้ความสามัคคี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว จึงส่งผลให้บ้านเมืองตกอยู่ในความผันผวนวุ่นวาย

1.3 การแต่งกายของตัวละคร

จากการศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พบว่ามีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาโดยผ่าน การแต่งกายของตัวละคร ประกอบด้วยการแต่งกายตามฐานะ และการแต่งกายตามกาลเทศะ เน้นสื่อให้เห็นถึง ความหมายด้านการควบคุมบุคคล และด้านวัฒนธรรมของอาณาจักรอยุธยา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การแต่งกายตามฐานะ

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562 หลายเรื่องได้กล่าวถึงชาวอาณาจักรอยุธยาต้อง แต่งกายให้ถูกต้องตามฐานะของตนเอง มีความแตกต่างในการใช้เครื่องแต่งกายตามชนชั้นต่าง ๆ ดังตัวอย่างใน นวนิยายเรื่อง *บุพเพสันนิวาส* กล่าวถึงการทดสอบหมั้นสุนทรเทวาเรื่องเกี่ยวกับผ้าที่ขุนนางอาณาจักรอยุธยาใช้ ในการแต่งกาย หมั้นสุนทรเทวาอธิบายว่า คนอาณาจักรอยุธยานิยมแต่งกายให้เหมาะสมตามฐานะและตำแหน่งของ ตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ข้าอยากรู้เรื่องผ้า ทำไมคุณพี่ไม่นุ่งผ้าสมปักเจ้าคะ” [...]

“ผ้าสมปักไว้ให้ หัวหมั้นมหาดเล็ก หัวหมั้นนายเวร เจ้ากรมปลัดกรมขุน ข้างเพ็ญรับ

ราชการจึงเป็นแค่ยศหมั้นธรรมดา ยังมิเกินตำแหน่งใด มิควรนุ่งผ้าสมปัก...”

“อ้อ หากข้าจักนุ่งผ้าสมปักก็ยอมได้ เหตุด้วยว่าพ่อข้าเป็นถึงออกญาโหราธิบดี
 ชั้นพระยาแลเจ้าพระยาลูกหลานนุ่งได้มีผิดจารีตธรรมเนียม ดังขอเจ้าที่นุ่งผ้าลายหม
 แพรได้มีผิดจารีตเพราะพ่อขอเจ้าเป็นพระยาทั้งเป็นญาติห่าง ๆ ของพ่อข้า หากแต่ข้าออก
 ราชการผู้คนตึงไปไม่มีใครอดโอ้อภัยคนเกินคักก็รังแต่จักเกิดคนดูแคลน” คนตัวโตอธิบายยื
 ยาวจนคนฟังสนใจ

(จันทร์ยวีร์ สมปรีดา, 2561, น. 104-105)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า อาณาจักรอยุธยานิยมจารีตธรรมเนียมด้านการแต่งกายอย่างเคร่งครัด ผู้ที่มี ตำแหน่งและสถานภาพต่างกันจะมีการแต่งกายที่แตกต่างกันด้วย การแต่งกายจึงเป็นสัญลักษณ์ของสถานะทางสังคม ของชาวอาณาจักรอยุธยา ไม่ว่าจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง ต้องแต่งกายให้เหมาะสมถูกต้องตามจารีตธรรมเนียม เพื่อเข้ากับ สังคมได้อย่างกลมกลืน เป็นการสื่อความหมายโดยอ้อมที่บอกถึงอาณาจักรอยุธยามีการควบคุมบุคคลอย่างเป็นระบบ

ให้ความสำคัญกับการแบ่งแยกสิทธิตามฐานะของบุคคล

2) แต่งกายตามกาลเทศะ

นอกจากแต่งกายตามฐานะแล้ว นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562 หลายเรื่องยังได้กล่าวถึงตัวละครต้องแต่งกายตามกาลเทศะ แสดงว่ามารยาทด้านการแต่งกายเป็นสิ่งสำคัญในอาณาจักรอยุธยา ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *ลายกนิรี* กล่าวถึง ผ้าลายอย่างเป็นผ้าชนิดหนึ่งทั้งงดงามและมีมูลค่าสูง เป็นเครื่องแต่งกายใช้เฉพาะอยู่แต่ในวัง พระเจ้าอยู่หัวนิยมแต่งกายด้วยผ้ากลุ่มนี้เมื่อมีพระราชพิธีสำคัญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผ้าลายอย่างเป็นผ้าที่ราชสำนักสั่งทำและนำเข้ามาจากอินเดีย ลวดลายของผ้ากลุ่มนี้งดงาม ละเอียดลออ ด้วยช่างหลวงเป็นผู้ออกแบบเขียนลายไทย พร้อมทั้งกำหนดสีจากนั้นก็ส่งไปเป็นต้นแบบให้อินเดียผลิตเป็นผ้าพิมพ์ ก่อนจะส่งกลับมาที่ราชสำนักอีกครั้ง

ราชสำนักจะเจาะจงใช้ ‘ผ้าลายอย่าง’ เป็นภูษาทรงของพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศ์ชั้นสูงเรียกกันว่า ‘พระภูษาลาย’ นิยมใช้ในพระราชพิธีสำคัญ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ใช้ในการเสด็จออกรับราชทูต

(พงศกร จินดาวัฒนะ, 2565, น. 21)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า พระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศ์ชั้นสูงของอาณาจักรอยุธยานิยมแต่งกายให้ดูดีงามตามกาลเทศะ เมื่อมีพระราชพิธีสำคัญ หรือเป็นโอกาสเสด็จออกรับราชทูตต้องแต่งกายด้วยผ้าลายอย่างทั้งงามและมีค่า ได้สื่อความหมายโดยตรงที่แสดงถึงความงดงามด้านวัฒนธรรมการแต่งกายของอาณาจักรอยุธยา นอกจากนี้ บุคคลชั้นผู้ใหญ่นิยมแต่งกายด้วยผ้าที่มีคุณค่าสูง ยังเป็นการสื่อความหมายโดยทางอ้อมที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ของผู้นำอาณาจักรอยุธยา

สรุปได้ว่า การแต่งกายของตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยได้สื่อความหมายโดยตรงแสดงถึงความงดงามด้านวัฒนธรรมการแต่งกายของอาณาจักรอยุธยา นอกจากนี้ ความแตกต่างในการแต่งกายของตัวละครที่มีสถานภาพแตกต่างกัน เป็นการสื่อความหมายโดยอ้อมที่บอกถึงอาณาจักรอยุธยามีการควบคุมบุคคลอย่างเป็นระบบได้แบ่งชนชั้นและกำหนดสิทธิ์ของบุคคลแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน

1.4 ความสัมพันธ์ของตัวละคร

จากการศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พบว่ามีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาโดยผ่านความสัมพันธ์ของตัวละคร ประกอบด้วยความสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สื่อให้เห็นถึงความหมายด้านการควบคุมบุคคล และด้านวัฒนธรรมของอาณาจักรอยุธยา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความสัมพันธ์ทางสังคม

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562 หลายเรื่องได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลที่ใช้ชีวิตในอาณาจักรอยุธยา สื่อถึงความหมายด้านการควบคุมบุคคลในสังคม ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *พรหมลิขิต* กล่าวถึง พุดตานย้อนอดีตมาใช้ชีวิตในอาณาจักรอยุธยา นางกฤษซึ่งเป็นไพร่คนหนึ่งสังกัดพระยาวิสูตรสาคร ออกรับพุดตานเป็นหลานสาวและให้ขึ้นทะเบียนเป็นไพร่สังกัดที่เดียวเหมือนกับตนเอง เพราะชาวอาณาจักรอยุธยาทั้งชายและหญิงต้องหาที่สังกัดเพื่อมีผู้ใหญ่คุ้มครอง จะได้ใช้ชีวิตอย่างราบรื่นปลอดภัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“หากแต่สังกัดก็จักมีผู้คุ้มครอง เกิดปะทะอะไรหวั่นไหวจะเจอเรื่องไม่ดี นามเจ้านายในสังกัดอาจจกช่วยให้รอดพ้นเคราะห์ก็ได้ ข้าเองก็เป็นไพร่สังกัดพระยาวิสูตรสาครท่าน ออเจ้าหากมาอยู่กับข้า ข้าก็จกรับเป็นหลานขึ้นทะเบียนเป็นไพร่สังกัดท่าน เช่นเดียวกับข้าแลช่วยกันทำสวนทำไร่นาทำมาหากินกันไปอย่างไรเล่า”

“แล้วถ้าเป็นไพร่ในสังกัด ต้องทำงานให้เขาหรือเปล่าเจ้าคะ แล้วได้เงินเดือนไหม”

“ไพร่ในสังกัดหากเป็นชายก็ต้องใช้แรงงานให้หลวงเรียกว่าเข้าเดือนนอกเดือน ปีหนึ่งต้องทำให้หลวงท่านหกเดือนหรือไม่ก็ส่งส่วยให้ท่าน แต่หากเป็นหญิงท่านมักไม่เรียกส่วยใด ๆ...”

(จันทร์ยวีร์ สมปรีดา, 2562, น. 70)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของตัวละครที่มีสถานภาพเป็นไพร่ธรรมดา การเป็นไพร่ต้องสังกัดผู้หลักผู้ใหญ่ รับหน้าที่การงานหรือส่งส่วยตามข้อกำหนด เป็นการสื่อความหมายโดยตรงที่บอกถึงอาณาจักรอยุธยาที่มีการควบคุมบุคคลอย่างเป็นระบบ บุคคลทั่วไปต้องขึ้นทะเบียนเป็นไพร่สังกัดผู้มีอำนาจคุ้มครอง โดยมีการกำหนดหน้าที่ตามเพศอย่างชัดเจน

2) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

นอกจากความสัมพันธ์ทางสังคมแล้ว นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481–2562 ยังได้นำเสนอความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของคนอาณาจักรอยุธยา สื่อให้เห็นถึงค่านิยมสำคัญของชาวอาณาจักรอยุธยา เช่น มีความกตัญญู ดังตัวอย่างในเรื่อง *เรือนมยุรา* กล่าวถึงนกยูง มีสถานภาพเป็นบุตรสาวของขุนนางชั้นผู้ใหญ่ ต้องทำหน้าที่ดูแลงานบ้านงานเรือนภายในบ้าน ไม่สามารถเข้าไปอยู่ในวังตามความต้องการของตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“นกยูงคิดถึงคุณอาเจ้าค่ะ อยู่บ้านไม่มีความสุขเลยสักนาทีเดียว คิดถึงแต่ในวัง
...อยากจะมาราบเท้าคุณอาอยู่หลายเดือนแล้วก็ได้”

หม่อมแถมองดวงหน้าสไลของหลานสาว แล้วถอนใจยาว เธอเองก็คิดถึงหลานเช่นกัน

“จะทำอย่างไรละ คุณพ่อก็มีลูกสาวอยู่คนเดียว อยากจะให้ไปเป็นแม่ศรีเรือน”

“นกยูงคิดอยู่นะเจ้าค่ะ หากว่าพี่อยู่เลื่อนขึ้นเป็นคนรับใช้คุณพ่อแล้ว นกยูงจะ
ขอกลับเข้ามาอยู่ในวังอีกสักครั้ง ท่านคงไม่ขัด”

(วินิตา ดิถียนต์, 2548, น. 36)

จากตัวอย่างข้างต้น บอกถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของผู้หญิงที่มีสถานภาพเป็นบุตรสาว การเป็นบุตรสาวต้องรู้จักบุญคุณของผู้ใหญ่ เชื้อพ้องคำสั่งผู้ใหญ่เพื่อให้ผู้ใหญ่อยู่เย็นเป็นสุขในบ้าน เป็นการสื่อความหมายโดยทางตรงที่สื่อถึงความงดงามด้านวัฒนธรรม ความกตัญญูที่ถือเป็นค่านิยมสำคัญของชาวอาณาจักรอยุธยา นอกจากนี้บุตรสาวต้องรับผิดชอบหน้าที่เป็นแม่ศรีเรือนเมื่อมารดาเสียชีวิตไป เป็นการสื่อความหมายโดยทางอ้อมที่บอกถึงอาณาจักรอยุธยานิยมชายเป็นใหญ่ หญิงเป็นรอง ผู้หญิงที่ดีต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน รักษาความเรียบร้อยภายในบ้าน

สรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ของตัวละคร สามารถสื่อความหมายของอาณาจักรอยุธยาทั้งทางตรงและทางอ้อมได้เช่นกัน โดยเน้นสื่อถึงความหมายด้านการควบคุมบุคคลและค่านิยมสำคัญในอาณาจักรอยุธยา ซึ่งสื่อถึงทั้งภาพดีและภาพไม่ดีเช่นกัน

การสร้างตัวละคร เป็นกลวิธีสำคัญหนึ่งที่ผู้ประพันธ์ใช้สื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย โดยเน้นสื่อถึงภาพด้านการปกครองโดยตรงเป็นหลัก เช่น ภาพผู้ปกครอง ระบบการควบคุมบุคคล รูปแบบการปกครอง เป็นต้น ขณะเดียวกัน ยังสามารถสื่อถึงภาพด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ภาพด้านวัฒนธรรมโดยอ้อมด้วย ทำให้เห็นถึงอาณาจักรอยุธยาที่มีความเปิดกว้างในการยอมรับชาวต่างชาติ และมีวัฒนธรรมงดงามหลากหลายด้วย

2. การสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านบทสนทนา

บทสนทนา เป็นบทพูดคุยโต้ตอบกันระหว่างตัวละครในเรื่อง สามารถแสดงออกบุคลิกลักษณะของตัวละครเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินเรื่อง และมีผลต่อการเสนอแนวคิดของเรื่อง ดังที่ วีรวัฒน์ อินทรพร (2561, น. 276) ได้กล่าวไว้ว่า บทสนทนามีบทบาทบอกถึงลักษณะนิสัยของตัวละคร สามารถแทนการบรรยายในการเสนอเรื่อง ช่วยเผยความคิดหรือแก่นเรื่องด้วย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยได้สื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านการสร้างบทสนทนาที่บอกสภาพสังคมอาณาจักรอยุธยา บทสนทนาที่แสดงความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร และบทสนทนาที่บอกบุคลิกลักษณะนิสัยใจคอของตัวละคร

2.1 บทสนทนาที่บอกสภาพสังคมอาณาจักรอยุธยา

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยหลายเรื่องได้สร้างบทสนทนาที่บอกถึงสภาพสังคมของอาณาจักรอยุธยา ประกอบด้วยบทสนทนาที่บอกสภาพสังคมด้านการปกครอง บทสนทนาที่บอกสภาพสังคมด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ บทสนทนาที่บอกสภาพสังคมด้านเศรษฐกิจ และบทสนทนาที่บอกสภาพสังคมด้านชีวิตความเป็นอยู่ สื่อให้เห็นถึงความหมายทางด้านต่าง ๆ ของอาณาจักรอยุธยา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) บทสนทนาที่บอกสภาพสังคมด้านการปกครอง

บทสนทนาที่บอกสภาพสังคมด้านการปกครองของอาณาจักรอยุธยาเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับผู้ปกครองและระเบียบการปกครอง โดยเน้นเป็นบทสนทนายระหว่างกลุ่มชนชั้นปกครอง ทำให้เห็นถึงภาพด้านดีและด้านไม่ดีของผู้ปกครอง และภาพด้านดีของระเบียบการปกครองเป็นหลัก ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *ลายกินรี* กล่าวถึง นางจวงกราบขอขอบคุณออกหลวงอินทราชภัคดีที่ไม่ประหารชีวิตของอ้ายจันผู้เป็นบุตรชายของตนเอง ออกหลวงอินทราชภัคดีตอบว่าบ้านเมืองมีขี้มีแปะ ไม่มีผู้ใดสามารถสังหารชีวิตของคนอื่นได้อย่างตามใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พูดข้อสั่งป่าวที่ทำน้ำพุงนางจวงกลับไปพักที่เรือนคนใช้ มารดาของจันถึงกับ
ก้มลงกราบเท้าของออกหลวงอินทราชภัคดีซ้ำอีกครั้งด้วยความขอบคุณ

“ขอบใจคุณหลวงมากนะเจ้าคะ ที่ไม่ฆ่าอ้ายจันมัน...ดิฉันกลัวเหลือเกินว่าถ้า
หากอ้ายจันมามอบตัวเมื่อไร...มันจะต้องถูกคุณหลวงสังหารแน่ๆ...”

“ฉันจะทำอย่างนั้นไปทำไมกัน บ้านเมืองมีขี้มีแปะ...ผิดก็ต้องตัดสินไปตาม
ความผิด หาใช่ถือเอาว่าจะสังหารใครก็ได้ตามอำเภอใจไม่ ต่อจากนี้ไปก็เป็นเรื่องของ
ตระลาการแล้วละ...ถึงจะถูกตัดสินให้ประหารชีวิต แต่ก็ยังพอจะมีทางรอดได้อยู่”

(พงศกร จินดาวัฒนะ, 2565, น. 411)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นบทสนทนายระหว่างขุนนางกับสามัญชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับขุนนางไม่มีสิทธิ์อยากประหารชีวิตของนักโทษได้ตามอำเภอใจของตนเอง เพราะการตัดสินความถูกความผิดของคนในสังคมต้องขึ้นอยู่กับกฎหมายของบ้านเมือง เป็นการสื่อความหมายโดยตรงที่แสดงถึงอาณาจักรอยุธยาเป็นประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครอง ให้ความสำคัญกับคามยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน

2) บทสนทนาที่บอกสภาพสังคมด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยหลายเรื่องได้สร้างบทสนทนาที่บอกสภาพสังคมอาณาจักรอยุธยา ด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ซึ่งมักเป็นบทสนทนายระหว่างกลุ่มชนชั้นปกครอง หรือไพร่และทาสที่ใกล้ชิดกับชนชั้นปกครอง สื่อให้เห็นถึงอาณาจักรอยุธยาเป็นมิตรไมตรีกับประเทศจีนและชาติตะวันตกต่าง ๆ แต่มีการทำสงครามบ่อยครั้งกับประเทศพม่า ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *สายโลหิต* กล่าวถึงคุณหญิงนิ่มและเจ้าคุณพิริยะพูดคุยกันเรื่องเกี่ยวกับสงครามที่กำลังจะเกิดขึ้นระหว่างพม่ากับอาณาจักรอยุธยา พม่าได้ยกทัพมารุกรานอาณาจักรอยุธยาหลายครั้งหลายครา ลูกหลานของตระกูลทั้งพระสุวรรณหงษาและเจ้าคุณพิริยะล้วนเป็นทหารอาสาแผ่นดิน ได้รับป้องกันข้าศึกศัตรูพม่าอย่างเรื่อยมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ศึกครั้งนี้เห็นทีจะไม่กระไรละมังจ๊ะ”

“บอกไม่ได้ขอรับ ไม่ได้รบกับพม่านานเต็มที”ผู้พูดกล่าวเสียงเคร่งขรึมจนคนฟังรู้สึก

“บรรพบุรุษเล่าเรื่องสงครามให้กระผมฟัง ตั้งแต่ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระมหา
จักรพรรดินั้น เห็นจะมีกษัตริย์กรุงหงสาวดีพระเจ้าตะเบ็งเซเวตี้ตั้งต้นก่อสงครามยกทัพ
พม่า มอญ เข้ามาตีกรุงศรีอยุธยาถึงสองครั้ง ก็หาได้ไม่ มาภายหลังพระเจ้าตะเบ็งเซเวตี้
ดับสูญ บุเรงนองได้เป็นพระเจ้ากรุงหงสาวดีที่พวกมอญเรียกว่าพระเจ้าฝรั่งมังศรีติไค์ในครั้ง
ที่สอง แผ่นดินพระมหินทราธิราช แล้วบุเรงนองตั้งให้พระมหาธรรมราชาครองราชสมบัติ
ก็ตั้งแต่ตอนนั้นกระมังขอรับ ที่ลูกหลานฝ่ายกระผมและฝ่ายพระสุวรรณหงษาจดจำเล่าสืบกัน

มาว่า ต้นตระกูลทั้งสองฝ่ายล้วนเป็นทหารอาสาแผ่นดิน รบป้องกันข้าศึกศัตรูกันเรื่อยมา”

(โสภาศ สุวรรณ, 2551, น. 113)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นบทสนทนาระหว่างบุคคลชนชั้นสูงในอาณาจักรอยุธยา โดยมีเนื้อหาบอกถึงทหารไทยต่อต้านข้าศึกพม่าเรื่อยมาเป็นเวลานาน พม่าได้ยกทัพเข้ามารุกรานแผ่นดินสยามบ่อยครั้งทำให้อาณาจักรอยุธยาประสบทุกข์ทรมานจากสงครามอย่างต่อเนื่อง ประชาชนต้องต่อสู้ข้าศึกพม่าหลายชั่วอายุคน เป็นการสื่อความหมายโดยตรงที่แสดงถึงอาณาจักรอยุธยาไม่สงบอยู่ตลอดเวลา โดยพม่าเป็นข้าศึกศัตรูหลัก

3) บทสนทนาที่บอกสภาพสังคมด้านเศรษฐกิจ

ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยหลายเรื่องยังมีบทสนทนาที่บอกถึงสภาพสังคมด้านเศรษฐกิจของอาณาจักรอยุธยา โดยครอบครัวขุนนางและชาวบ้านทั่วไปมักจะพูดถึงกัน ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *พรหมลิขิต* กล่าวถึง หมื่นมหาฤทธิ์และบุตรหลานได้พูดคุยถึงกรุงศรีอยุธยามีตลาดจำนวนมาก ตลาดจำหน่ายผ้าลายและเสื้อผ้ามีหลายแห่ง ชาวกรุงผู้ที่มีเงินชอบเที่ยวซื้อของตามความชอบใจ โดยไม่ค่อยต่อรองราคากับพ่อค้าแม่ค้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“หันซ้ายหันขวาล้วนแล้วแต่มีแต่ตลาด ชาวอยุธยานี้ก็หาซื้อไปเหมือนกันนะ”
เมื่อเคยชินเสียแล้วบางคำที่ได้ยินก็สามารถแก้งข้ามให้ผ่านหูไปได้บ้าง หมื่นมหาฤทธิ์จึงกล่าวได้อย่างหน้าชื่นตาบานคล้ายอวดโอ้บ้านเมืองตน

“ใช่ ที่อยุธยานี้มีมากมายหลายตลาดนัก หากออเจ้าชอบดูเสื้อผ้า แถบนี้ที่ประตูช่องกุดมีท่าเรือจ้างข้ามไปวัดเจ้าพระนางเชิง ย่านท่าทรายมีร้านขายผ้าสมปักเชิงบูม สมปักเชิง สมปักลองจวน สมปักกริ้ว ย่านฉะไกรใหญ่มีตลาดผ้าลาย น้องสาวของข้าทั้งสองมักจกมาหาซื้ออยู่เป็นเนืองนิจ เมื่อมีผู้ใดมีเงินมาซื้อหาพ่อค้าแม่ค้าล้วนแล้วแต่ชอบใจ ด้วยว่ามักจกมีใครต่อรองราคา น้องสาวข้าทั้งสองก็เช่นกัน”

(จันทร์ยวีร์ สมปรีดา, 2562, น. 220)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นบทสนทนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการค้าขายภายในกรุงศรีอยุธยา ตลาดต่าง ๆ มีทุกทิศทางภายในเมือง มีประเภทสินค้ามากมายหลากหลาย ทำให้ชาวอยุธยาค้าขายอย่างสะดวกสบาย เห็นได้ว่าการค้าขายภายในอาณาจักรอยุธยาได้รับการพัฒนาอย่างยิ่ง เป็นการสื่อความหมายโดยตรงที่บอกถึงความมั่งมีร่ำรวย และความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา

4) บทสนทนาที่บอกสภาพสังคมด้านวัฒนธรรม

นอกจากบทสนทนาที่บอกสภาพสังคมด้านต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว นวนิยายอิงประวัติศาสตร์หลายเรื่องยังมีบทสนทนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพสังคมด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นบทสนทนาทั้งระหว่างบุคคลชั้นใหญ่ และระหว่างสามัญชนทั่วไป ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *สายโลหิต* กล่าวถึง ดาวเรืองเป็นเด็กหญิงที่ชอบเที่ยว จึงขออนุญาตคุณหญิงนิ่มผู้เป็นย่าไปเที่ยวงานวันสงกรานต์ เนื่องจากมีฉลองพระเจดีย์ทราย คุณหญิงนิ่มบอกหลวงสุวรรณราชาว่า ดาวเรืองขอไปเที่ยวชมพระราชนิเวศต่าง ๆ ทุกเดือน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“พี่ลำนจะเข้าไปช่วยพี่เปื้อนที่ตำหนักปลายทองค่ะ ว่าจะเตรียมเรื่องงานเถลิงศกสงกรานต์...มีฉลองพระเจดีย์ทรายด้วยค่ะคุณย่า ดาวเรืองอยากไปเที่ยว” [...]

“คุณน้าลูกคนนี่ของพ่อพัน นีมาขอไปเที่ยวงานสงกรานต์ แล้วเดือนหกก็จะไปพระราชนิเวศน์นางขวัญ น้าคนนี่ก็คงอยากเห็นแรกนาต่างพระองค์กับบรรดาเทพีเข้ากระบวนแห่ พอเดือนเจ็ด แปด เก้า ลีบ ก็จะมีพระราชพิธีอะไร ๆ ต่อมาอีก เป็นว่าขอเที่ยวกันทุกเดือนจริงไหมละ”

สาวน้อยก้มหน้า ที่คุณย่าเกริ่นนั้นเห็นจะไม่ผิด แต่ก็ยังแก้ตัวว่า

“พระราชพิธีแรกนาขวัญเคยเห็นแล้วเจ้าค่ะ ส่วนพระราชพิธีต่าง ๆ ในเดือนเจ็ด แปด เก้า ลีบ ก็เหมือนกัน แต่...”

“แต่อะไร...”

“ก็...เดือนสิบเอ็ดกับเดือนสิบสอง”

(โสภาค สุวรรณ, 2551, น. 399)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นบทสนทนาระหว่างสมาชิกครอบครัวของบุคคลชนชั้นสูงในอาณาจักรอยุธยา โดยมีเนื้อหาบอกถึงอาณาจักรอยุธยาที่มีการจัดพระราชพิธีต่าง ๆ ตลอดทั้ง 12 เดือนตามประเพณีวัฒนธรรม ผู้คนทั่วประเทศนิยมเข้าร่วมฉลองงานต่าง ๆ ได้สื่อความหมายโดยตรงแสดงถึงอาณาจักรอยุธยามีวัฒนธรรมที่งดงาม หลากหลาย และยังได้สื่อความหมายโดยอ้อมที่บอกถึงอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองแห่งความผาสุก ประชาชนสามารถรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างเต็มรูปแบบ

สรุปได้ว่า บทสนทนาที่บอกสภาพสังคมทางด้านต่าง ๆ ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยได้สื่อถึงภาพหลาย ด้านของอาณาจักรอยุธยา บทสนทนาที่บอกสภาพสังคมด้านเศรษฐกิจและด้านวัฒนธรรมเน้นสื่อถึงภาพด้านดี สำหรับ บทสนทนาที่บอกสภาพสังคมด้านการปกครอง และด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศได้สื่อถึงทั้งภาพดีและภาพไม่ดี

2.2 บทสนทนาที่บอกความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร

บทสนทนาที่บอกความรู้สึกนึกคิดของตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยได้บอก ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับการรักษาและอิสรภาพ ตัวละครบางคนในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยคิดว่าการรักษาควร รู้จักรักษาชีวิตไพร่เมือง รู้จักถนอมกำลังโดยพิจารณาสถานการณ์จริงของสงคราม เพื่อรอโอกาสในอนาคต และบางคน คิดว่าการรักษาต้องต่อสู้อย่างห้าวหาญเพื่อปกป้องแผ่นดิน ยอมเสียสละทุกอย่างได้เพื่อแผ่นดิน ดังตัวอย่างในนวนิยาย เรื่อง พิชชวาท กล่าวถึงอัครีผู้เป็นพระอรรคของอาณาจักรอยุธยาข้ามชาติมาเกิดใหม่ในสมัยปัจจุบันเล่าเหตุผลที่พระ อรรคเลือกฆ่าอุบลเพื่อให้วิญญาณอุบลเป็นผู้เผ่าทัพย์สมบัติของแผ่นดินเพราะคิดว่าทุกคนต้องกระทำหน้าที่ของตนให้ ดีที่สุด ควรยอมสละชีวิตของตนเองเพื่อประโยชน์แผ่นดินในเมื่อบ้านเมืองใกล้ความพินาศ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อัครีเล่าเรื่อย ๆ ราวกับตนเองได้อยู่ในเหตุการณ์นั้น

“ยามบ้านเมืองใกล้ความพินาศ ใครเล่าจะไว้ใจใคร และถ้าศัตรูเข้าเมืองได้ ไม่ว่า บ้านเล็กเมืองน้อยย่อมถูกทำลายยับ ฉะนั้น...ยิ่งบ้านขุนทหารเป็นอันไม่ต้องพูดถึง สตรี เหล่าชาวเมืองเล่า...ภาพเหล่านี้ย่อมหลับตาเห็นได้ ควรหรือคนที่เรารักจะถูกย่ำยี ควรหรือ ที่จะให้สูญเสียศักดิ์ศรี และท้ายสุด สูญชีวิตด้วยน้ำมือคนอื่น....เมื่อถึงคราว...ทุกคนควรจะได้ กระทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ยามนั้น....เราจะนึกถึงตนเองอีกทำไม เราควรจะต้องคิดถึง ประโยชน์แผ่นดินทั้งสิ้น และ...นี่คือ...สิ่งที่เขาผู้นั้นได้กระทำไว้! อย่าว่าแต่หัวใครอื่นเลย แม้แต่หัวตนเองก็ควรเสีย ถ้าเพื่อแผ่นดิน!”

(วิมล ศิริไพบูลย์, 2558, น. 620-621)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นบทสนทนาที่บอกความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับการรักษาของบุคคลชนชั้น ปกครองในอาณาจักรอยุธยา ในยามบ้านเมืองกำลังจะล่มสลาย ขุนนางชั้นผู้ใหญ่ไม่ยอมให้ข้าศึกศัตรูเหยียบย่ำศักดิ์ศรี ของตน ยอมเสียสละทุกอย่างแม้กระทั่งชีวิตตนเองเพื่อปกป้องประโยชน์ของประเทศ ได้สื่อความหมายโดยตรงที่แสดงถึง อาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองแห่งผู้ซื่อสัตย์จงรักภักดี

สรุปได้ว่า บทสนทนาที่บอกความรู้สึกนึกคิดของตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเน้นบอกความรู้สึก นึกคิดเกี่ยวกับการรักษา จึงสื่อถึงภาพด้านดีของอาณาจักรอยุธยาเป็นหลัก ทั้งบุคคลชั้นผู้ใหญ่และชาวบ้านธรรมดา ล้วนรักชาติบ้านเมือง พยายามรักษาศักดิ์ศรีของทั้งบ้านเมืองและของส่วนตัวเท่าที่ตนเองจะทำได้ บ่งบอกถึงอาณาจักร อยุธยาเป็นเมืองแห่งผู้ซื่อสัตย์จงรักภักดีและเป็นเมืองแห่งผู้รักอิสรภาพ

2.3 บทสนทนาบอกบุคลิกลักษณะนิสัยใจคอของตัวละคร

บทสนทนาบอกบุคลิกลักษณะนิสัยใจคอของตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเน้น บอกถึงชาวอาณาจักรอยุธยามีมารยาท มีความกล้าหาญ ซื่อสัตย์ และมีความกตัญญู จึงแสดงถึงภาพด้านดีเป็นหลัก ทำให้เห็นว่าอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองแห่งคนดี ยกย่องพฤติกรรมที่ดีตามหลักจริยธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง *อดีต* กล่าวถึงเมืองใจกับศิริโรตม์จะไปทำลายค่ายพม่า ซึ่งเป็นเรื่องอันตรายมาก แต่เจ้าจันขอติดตามไปด้วย เพราะไม่ยอมปล่อยให้เพื่อนเผชิญกับอันตรายเพียงลำพัง โดยยืนยันว่าคนบ้านเดียวกันไม่ร่วมสุขได้ แต่ต้องร่วมทุกข์ด้วยกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมืองใจ ‘แหงนมองดูดาว’ แล้วบอกสั้น ๆ “ไปกันเถอะ”

หม้อคนบนถูกยกสะพานระมัดระวัง เจ้าตัวเล็กคล้ายฤทธิ์ลง

“อย่าซึ่งเลยนำพี่เมืองใจ ช่วยสะพานไปหม้อหนึ่งก็ได้”

“มันอันตราย” เสียงเมืองใจ ทอดถอน

“เพราะอันตราย เราถึงต้องมาด้วยกัน” มันตอบเสียอย่างนั้น

“ยามสุขไม่ต้องสุขด้วยกันก็ได้ แต่ยามทุกข์ลูกศิษย์อาจารย์เดียวกัน คนบ้าน

เดียวกันไยไม่ร่วมทุกข์กัน?” [...]

(วิมล ศิริไพบูลย์, 2558, น. 436-437)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นบทสนทนาระหว่างตัวละครทหารอาสาสมัครของอาณาจักรอยุธยา โดยเนื้อหาแสดงถึงชาวสยามมีความกล้าหาญ และร่วมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการต่อต้านข้าศึก กล้าเสี่ยงตายพร้อมกัน ไม่ปล่อยให้เพื่อนต้องเผชิญอันตรายโดยลำพัง เป็นการสื่อความหมายโดยตรงบอกถึงอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองแห่งคนดี ประชาชนมีความสามัคคี มีความกล้าหาญ และยอมเสียสละ

สรุปได้ว่า การสร้างบทสนทนาบอกบุคลิกลักษณะนิสัยใจคอประจำชาติและบทสนทนาบอกบุคลิกลักษณะนิสัยใจคอส่วนตัวของชาวอาณาจักรอยุธยาล้วนเน้นสื่อถึงภาพด้านดีของอาณาจักรอยุธยา ทำให้เห็นว่าอาณาจักรอยุธยามีค่านิยมอันดีงาม ปลูกฝังให้ผู้คนรักษาคุณธรรมและประพฤติตามทำนองคลองธรรม

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเน้นสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาโดยสร้างบทสนทนาที่บอกถึงสภาพสังคม อาณาจักรอยุธยาเป็นหลัก ซึ่งได้สื่อความหมายโดยตรงมากกว่าโดยอ้อม ทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงภาพทางด้านต่าง ๆ ของอาณาจักรอยุธยา โดยมีภาพทั้งด้านดีและด้านไม่ดี นอกจากนี้ การสร้างบทสนทนาบอกความรู้สึกนึกคิด และบุคลิกลักษณะนิสัยใจคอของตัวละครมีบทบาทเสริมสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาให้ชัดเจนมากขึ้น แต่เน้นสื่อภาพด้านดีมากกว่าภาพด้านไม่ดี การสร้างบทสนทนาที่มีเนื้อหาต่าง ๆ ดังกล่าว จึงเป็นกลวิธีสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยา

3. การสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านฉาก

ฉาก เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งของนวนิยาย ดังที่ อีราวัต ไตลังคะ (2546, น. 60) ได้กล่าวว่า ฉาก เป็นสถานที่และเวลา รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมในบันเทิงคดี ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยมีการสร้างฉากต่าง ๆ ที่มีบทบาทสื่อถึงความหมายของอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองแห่งความผาสุกในยามไม่มีศึกสงคราม แต่กลายเป็นเมืองนรกบนดินเนื่องจากประสบภัยพิบัติสงคราม โดยแบ่งเป็นฉากสภาพบ้านเมืองในยามสงบสุขและฉากสภาพบ้านเมืองในยามผันผวนวุ่นวาย

3.1 ฉากสภาพบ้านเมืองในยามสงบสุข

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยหลายเรื่องเน้นนำเสนอฉากสภาพบ้านเมืองในยามสงบสุขเป็นหลัก ซึ่งมักจะเป็นช่วงเวลาที่ไม่มีศึกสงครามใด ๆ ชาวอาณาจักรอยุธยาอยู่ร่มเย็นเป็นสุข ประกอบด้วยฉากชีวิตความเป็นอยู่ ฉากการค้าขาย และฉากประเพณีและวัฒนธรรม เน้นสื่อให้เห็นถึงภาพด้านดีของอาณาจักรอยุธยา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ฉากชีวิตความเป็นอยู่

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยหลายเรื่องได้สร้างฉากชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในอาณาจักรอยุธยา ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *ฟ้าใหม่* กล่าวถึง ช่วงเวลาค่ำเย็นทุกวัน อาณาจักรอยุธยามีอากาศเย็นสบาย และทิวทัศน์สวยงาม ผู้คนแต่ละครอบครัวได้กลับถึงบ้านหลังจากเสร็จกิจการหาเลี้ยงชีพประจำวัน พวกเขาได้นั่งกินข้าวและพักผ่อนพร้อมหน้าพร้อมตากัน ทุกคนรู้สึกมีความสุขมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อตะวันเพิ่งลับดวงไปไม่ถึงห้าบาทนาฬิกา แสงสัณโลกยังทาบทา ท้องฟ้าซีก
อัลดงเป็นสีทองสุกกำลัง แต่ภาคกลางท้องฟ้านี้ลึมนิดสนิทแล้ว แลดวงเดือนนั้นก็ชิงช่วงเวลา
เร่งซักรถเยี่ยมขอบฟ้าขึ้นไร ๆ ภาพเช่นนี้เป็นภาพชวนดูอย่างยิ่ง... อากาศเหนือน้ำเย็นเฉื่อย
ฉิวเพราะแรงลมเป่า และน้ำนั้นก็เปี่ยมฝั่งดังจะกระดกคลื่นขึ้นถึงพื้นเรือนแพ...

ในเวลาเช่นนี้เป็นยามแสนสบายสำหรับฝูงชนทั้งชายหญิง เขาเหล่านั้นเสร็จ
กิจการหาเลี้ยงชีพประจำวันตามอัตราภาพ ได้เสพออาหารเอมโอชโภชนาพร้อมหน้าลูกได้
แล้วก็เป็นเวลาสำหรับจะนั่งเหยียดยาวอยู่หน้าเรือน

(ศุภร บุนนาค, 2547, น. 27-28)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นฉากชีวิตความเป็นอยู่ที่บอกถึงผู้คนอาณาจักรอยุธยาใช้ชีวิตอย่างสงบ
สุขและพึงพอใจ จากฉากนี้ เห็นได้ว่าอาณาจักรอยุธยามีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย ผู้คน
ออกไปทำงานหาเลี้ยงชีพในช่วงเวลากลางวัน และกลับมาพักผ่อนที่บ้านพร้อมสมาชิกครอบครัวในตอนกลางคืน
ได้สื่อความหมายโดยตรงที่แสดงถึงอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองแห่งความผาสุก และยังได้สื่อความหมายทางอ้อมที่บอก
ถึงอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองที่มีผู้นำยิ่งใหญ่ ประชาชนอยู่ร่มเย็นเป็นสุข สามารถใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบาย

2) ฉากการค้าขาย

อาณาจักรอยุธยามีความเจริญรุ่งเรืองด้านการค้าขาย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยหลายเรื่องจึงได้
สร้างฉากการค้าขายในตลาดต่าง ๆ ของอาณาจักรอยุธยา ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *ลายกนก* กล่าวถึง ระหว่างทาง
ที่พูดซ้อนนั้งเรือเข้าไปหาเจ้าจอมสารภีผู้เป็นป้าในวัง ได้เห็นเรือที่บรรทุกสินค้าขนานาชนิดจากต่างประเทศมาวางขายใน
ตลาดที่ได้รับอนุญาตของกรมวัง บรรดาสาวชาววังตำแหน่งต่าง ๆ พวกกันเที่ยวซื้ออย่างสนุกสนาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรือลำน้อยสวนกับเรือหลายลำที่บรรทุกสินค้าขนานาชนิด ด้วยกรมวังอนุญาตให้
พ่อค้านำสินค้าจากต่างแดนล่องเข้าไปขายในบริเวณสระแก้วได้

นางจิบทำตาโตด้วยความตื่นเต้นเมื่อเห็นแผงสินค้าวางขายอยู่แถวหน้า ลินค้าที่ขาย
ในเขตวังส่วนมากเป็นของนอกจำพวกน้ำอบน้ำปรุง ตุ๊กตาฝรั่ง ผ้าผืนแพรพรรณ เครื่องประดับ
ขนมขบเคี้ยว และข้าวของแปลกตาที่ไม่สามารถหาซื้อได้จากตลาดทั่วไป บรรดาสาวชาววังน้อย
ใหญ่ในเครื่องแต่งกายหลากสี ต่างพากันเดินจับจ่ายซื้อข้าวของกันอย่างสนุกสนาน

(พงศกร จินดาวัฒน์, 2565, น. 227)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นฉากการค้าขายที่บอกถึงอาณาจักรอยุธยามีความเจริญรุ่งเรือง
ด้านการค้าขายอย่างมาก จากฉากนี้ เห็นได้ว่า มีพ่อค้าหลากหลายชาตินำสินค้าพิเศษของแต่ละประเทศมาขาย
ในอาณาจักรอยุธยา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อำนวยความสะดวกสบายในการค้าขายสินค้าต่างประเทศ ทำให้ทั้งพ่อค้า
และประชาชนของอาณาจักรอยุธยาได้รับผลประโยชน์ ได้สื่อความหมายโดยตรงที่แสดงถึงผู้ปกครองสนับสนุน
การพัฒนาการค้าขาย ทำให้อาณาจักรอยุธยามีความเจริญรุ่งเรืองด้านเศรษฐกิจ

3) ฉากประเพณีและวัฒนธรรม

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยหลายเรื่องยังได้สร้างฉากเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของอาณาจักร
อยุธยา ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ได้บรรยายถึงพิธีการแต่งงานของพระศรีวิสารสุนทรและแม่หญิง
การะเกด มีเด็กกันประตู่เงินประตู่ทองด้วยสร้อยเงินและสร้อยทอง มีพระสงฆ์เข้าร่วมเพื่อสวดอวยพรและชดน้ำมนต์
ซึ่งเต็มไปด้วยทั้งใบไม้และกลีบดอกไม้ไทยที่มีกลิ่นหอมกรุ่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อขบวนบ่าวสาวมาถึงเรือนเจ้าสาวก็ถูกกันให้ขึ้นเรือนก่อน จากนั้นเด็กตัวน้อย
ลูกหลานพระยาโกษาธิบดีก็จัดแจงกันประตู่เงินประตู่ทองด้วยสร้อยเงินและสร้อยทองแลก
กับถุงเบี๋ยสีแดงที่นายเจิมอุ้มตะลุ่มเงินมาให้พระศรีวิสารสุนทรได้แจกจ่ายเป็นค่าผ่านประตู
เมื่อขึ้นบนเรือนนั่งพักชั่วครู่พระสงฆ์ก็มานั่งเรียงรายเกำรูปรวมพระพุทธรูปคือพระประธาน

เป็นลิลิรูป หลังเจิมหน้าผากรับศีลห้าและสวดอวยพรเสร็จจึงเป็นครวของน้ำมันต์
ซึ่งเรียกว่าชัตน้ำมันต์

บาตรน้ำมันต์เป็นดินเผาใบเท่าโองว่างติดกับที่นั่งของพระสงฆ์อาวโส ในบาตรเต็ม
ไปด้วยน้ำและใบเงิน ใบทอง ใบนาก หย้าแพรก ผักส้มป่อย ผิวมะกรูด กลีบดอกไม้ไทยที่มี
กลิ่นหอมกรุ่นทั้งดอกกุหลาบมอญและมะลิ

(จันทร์ยวีร์ สมปรีดา, 2561, น. 444)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นฉากที่แสดงถึงสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมภายในครอบครัวของ
บุคคลชนชั้นสูงในอาณาจักรอยุธยา การจัดพิธีแต่งงานเน้นความเป็นสิริมงคล โดยมีขั้นตอนและสิ่งของจำเป็นอย่างต่าง ๆ
ที่มีความหมายสิริมงคลในการทำพิธี บรรยากาสางานแต่งเต็มไปด้วยความสุขและความร่าเริง ซึ่งได้สื่อความหมาย
โดยตรงบอกถึงอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์และเป็นเมืองแห่งความผาสุก ประชาชนใช้
ชีวิตอย่างสงบสุข ขณะเดียวกัน การใช้สร้อยเงินสร้อยทองกันประดุจและใช้ใบไม้ที่ชื่อว่าใบเงินใบทองในการตกแต่งงาน
แต่ง ยังได้สื่อความหมายโดยอ้อมบอกถึงอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองมั่งคั่งร่ำรวย

สรุปได้ว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยได้สร้างฉากสภาพบ้านเมืองอาณาจักรอยุธยาในยามสงบสุข
จึงมีบทบาทสื่อถึงภาพอันดีงามของอาณาจักรอยุธยาโดยตรงเป็นหลัก บ้านเมืองสงบสุขไร้ศึกสงคราม ส่งเสริม
การค้าขายทั้งภายในและภายนอกประเทศ ประชาชนร่ำรวยใช้ชีวิตอยู่ร่มเย็นสบาย จึงสามารถพัฒนาและรักษา
สืบทอดวัฒนธรรมอันหลากหลายอย่างต่อเนื่อง บ่งบอกว่าอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองแห่งความผาสุก
มีความเจริญรุ่งเรืองและมีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์

3.2 ฉากสภาพบ้านเมืองในยามผันผวนวุ่นวาย

ฉากสภาพบ้านเมืองในยามผันผวนวุ่นวายที่ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย เน้นเป็นฉากเมื่อทำ
สงครามกับพม่าและฉากบ้านเมืองหลังถูกทำลายเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังมีฉากการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจภายใน
กลุ่มชนชั้นปกครอง ได้สื่อถึงความหมายทั้งด้านบวกและด้านลบของอาณาจักรอยุธยา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ฉากบ้านเมืองถูกรุกราน

ฉากบ้านเมืองถูกรุกราน เป็นฉากที่แสดงให้เห็นถึงเมื่อบ้านเมืองประสบศึกสงคราม ประชาชน
ไม่สามารถใช้ชีวิตตามปกติได้ ชีวิตความเป็นอยู่เต็มไปด้วยความยากลำบาก ส่งผลกระทบร้ายต่อการทำไร่นา
และการเก็บเกี่ยวด้วย ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *ขุนศึก* ได้กล่าวถึง ในช่วงเวลาเดือนยี่ซึ่งปกติเป็นเวลาทีประชาชน
อาณาจักรอยุธยาจะต้องเก็บเกี่ยวข้าวในนา แต่เนื่องจากพม่ายกทัพเข้ามารุกรานแผ่นดิน ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถ
ทำมาหากินตามปกติอย่างเช่นเคย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ด้วยเดือนยี่นั้นแม้ข้าวในนาจะขึ้นทุ่งสุกเหลือง และบ้างใกล้เกี่ยวก็ดี แต่เหล่า
ราษฎรทุ่งชายเคืองนอกหันตราด้านตะวันออกก็ยังหาได้เก็บเกี่ยวสำเร็จไม่ เพราะต่างเกรง
อำนาจจากพม่าข้าศึกที่ยกทัพใหญ่หลวงมาตั้งค่ายรายต่อกันอยู่ แล้วแต่งทัพออก
ปล้นสะดมคอยรังควาน มิให้เป็นอันจะตั้งหน้าทำมาหากินเลย ทัพที่ลาดล่าอยู่กันนาน
หลายเพลแล้ว จึงชาวบ้านชายเคืองก็พากันวิตกนัก

(ก้าน พิงบุญ ณ อยุธยา และ สุ่มทุม บุญเกื้อ 2554, น. 469)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นฉากที่พรรณนาถึงช่วงเวลาถูกเก็บเกี่ยว ทัพข้าศึกพม่าตั้งค่ายรายต่อกัน
ในดินแดนของอาณาจักรอยุธยา ข้าวในนาสุกเหลืองพร้อมจะเก็บเกี่ยวได้ แต่ไม่มีชาวบ้านผู้ใดกล้าไปเก็บเกี่ยวตามปกติ
เพราะทัพพม่าคอยปล้นสะดมคุกคาม ช่วงเวลาถูกเก็บเกี่ยวและข้าวสุกเหลืองในนาที่ไม่ได้เก็บเกี่ยวจึงเป็นสัญลักษณ์สื่อถึง
ความยากลำบากและความไม่สะดวกสบายของการใช้ชีวิตโดยตรง ทำให้เห็นว่า ศึกสงครามเป็นเหตุผลที่ทำให้อาณาจักร
อยุธยาตกอยู่ในความผันผวนวุ่นวาย ไม่ใช่เมืองแห่งความผาสุกอีกต่อไป

2) ฉากบ้านเมืองหลังถูกข้าศึกทำลาย

การเกิดสงคราม มักจะส่งผลให้ประชาชนใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยหลายเรื่องจึงได้สร้างฉากภาพบ้านเมืองหลังถูกข้าศึกทำลาย ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง *บวระจัน* ได้กล่าวถึงหลังจากกองทัพพม่าได้ยึดครองแขวงวิเศษไชยชาญ กระโจมและบ้านเรือนของชาวบ้านคนไทยถูกเผาเป็นเก้าถ่านเกือบหมด ทุกหย่อมหมู่บ้านระส่ำระสาย ชาวบ้านถูกฆ่าฟันนอนตายกลางดินเกือบทุกที่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หลังคาเรือนและกระโจมทับโรงนามอดเป็นเก้าถ่านลงกองดินนับไม่ถ้วน
ทุกหย่อมหมู่บ้านระส่ำระสาย ศพตายในเพลิง ศพนอนกลางดินเมื่อถูกโจรพม่าปล้น เด็กอ่อนตายเพราะแม่เด็กมันตายไปก่อน ผู้เฒ่าหรือชายฉกรรจ์ทั้งหลาย ดาบพม่าปลิดชีวิตไปแล้วนับไม่ได้ แต่ผู้หญิงถูกปล้นริบตัว ลูกสาวและบุตรธิดาใครอื่นต้องจากเหย้าด้วยมือโจรอุ้มขึ้นนั่งม้าไปส่งยังค่ายใหญ่ วิเศษไชยชาญกำลังจะเป็นเมืองร้าง กระโจมและโรงเรือนถูกเผาพินาศทุกวัน หากไม่เผาเรือนและกระโจมนั้นก็ร้างเจ้าของ ด้วยผู้คนอพยพพากันหนีร้อนขึ้นไปอยู่บ้านบางระจันแทบหมดสิ้น

(ก้าน พิงบุญ ณ อยุธยา, 2557, น. 57-58)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นฉากที่พรรณนาถึงสภาพภายในหมู่บ้านอาณาจักรอยุธยาหลังจากถูกข้าศึกบุกรุกเข้ามาทำลาย บ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่กลายเป็นเก้าถ่านลงกองดิน ชาวบ้านกรุงศรีอยุธยาถูกฆ่าตายอย่างโหดร้าย หมู่บ้านที่ชาวไทยเคยอยู่ร่มเย็นเป็นสุข เต็มไปด้วยชีวิตชีวา ถูกทำลายจนกลายเป็นเมืองร้าง ชาวบ้านที่รอดชีวิตก็พากันหนีไปที่อื่น จึงเป็นการสื่อความหมายโดยตรงที่ทำให้เห็นว่า อาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองนรกบนดินเพราะภัยพิบัติสงคราม ทุกสถานที่เต็มไปด้วยความทุกข์ยากลำบาก

สรุปได้ว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยได้สร้างฉากสภาพบ้านเมืองอาณาจักรอยุธยาในยามผันผวนวุ่นวาย มีบทบาทสื่อถึงความหมายด้านลบของอาณาจักรอยุธยาเป็นหลัก เช่น อาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองแห่งความยากลำบาก และกลายเป็นเมืองนรกบนดินเพราะภัยพิบัติสงคราม

การสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านฉากต่าง ๆ ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย เน้นสื่อความหมายโดยตรง โดยฉากชีวิตความเป็นอยู่ ฉากการค้าขาย และฉากประเพณีและวัฒนธรรมได้สื่อถึงภาพอันตึงตังของอาณาจักรอยุธยาในยามไร้ศึกสงครามเป็นหลัก ทำให้เห็นว่าอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองแห่งความผาสุก มีความเจริญรุ่งเรือง สำหรับฉากเมื่อประสบสงคราม เน้นสื่อถึงภาพมืดมนที่ผู้คนใช้ชีวิตยากลำบาก บ้านเมืองผันผวนวุ่นวาย อาณาจักรอยุธยากลายเป็นเมืองนรกบนดิน มีบทบาทตักเตือนให้คนในสังคมรับรู้ถึงความโหดร้ายของภัยพิบัติสงคราม

4. การสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาผ่านมุมมองการเล่าเรื่อง

มุมมองการเล่าเรื่อง คือ เล่าเรื่องผ่านมุมมองของใคร ซึ่งเป็นกลวิธีสำคัญหนึ่งของการเล่าเรื่อง โดย วีรวัฒน์ อินทรพร (2561, น. 249-254) ได้กล่าวว่า ผู้เล่าเรื่องแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ ผู้เล่าเรื่องที่เป็นตัวละครในเรื่องและผู้เล่าเรื่องที่ไม่ใช่ตัวละครในเรื่อง นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย ส่วนใหญ่เน้นเล่าเรื่องผ่านมุมมองของผู้เล่าเรื่องที่ไม่ใช่ตัวละครในเรื่อง โดยเป็นผู้เล่าแบบผู้รู้แจ้ง ส่วนน้อยมีผู้เล่าเรื่องที่เป็นตัวละครหลักในเรื่อง การเล่าเรื่องจากทั้งสองมุมมองนี้สามารถสื่อให้เห็นถึงความหมายของอาณาจักรอยุธยาอย่างชัดเจนเช่นกัน ดังนี้

4.1 มุมมองการเล่าเรื่องจากผู้รู้แจ้ง

มุมมองการเล่าเรื่องมีผู้เล่าเรื่องเป็นผู้รู้ทุกเรื่องทุกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของสมัยกรุงศรีอยุธยารวมถึงบุคลิกลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติของตัวละคร ความคิดความเชื่อของตัวละครทุกตัว และความเป็นไปเป็นมาของทุกเหตุการณ์ สามารถสื่อให้เห็นถึงความหมายของอาณาจักรอยุธยาอย่างชัดเจน ดังตัวอย่างใน นวนิยายเรื่อง *ฟ้าใหม่* ได้บรรยายถึงชาวต่างชาติที่เดินทางมาถึงกรุงศรีอยุธยาจะไม่ประสบภัยอันตรายจากคนท้องถิ่น ชาวกรุงศรีอยุธยามีจิตใจแจ่มใสต่อคนต่างชาติต่างภาษา ชาวต่างชาติที่เข้ามาทำการค้าขายจะมีความปลอดภัยและความสะดวกสบายมากกว่าไปประเทศอื่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

มาเมืองอยุธยาไม่ต้องระวังตัวกลัวภัยอันจะเกิดทั้งจากคนชาวเมืองไม่ทั้งราชภัยจากที่สูง ชาวเมืองก็พอใจคบกับคนต่างชาติต่างผิวรูป... ผู้คนเมืองไทยนี้ เขามีจิตใจแจ่มใสเหมือนแสงตะวันที่ส่องจ้าอยู่เหนือหัวเขานั้นแหละ เขาจะรบราฆ่าฟันก็แต่กับคนที่ป็นอริกับพวกเขา หรือบางทีเขาอาจจะรบกันเองในหมู่หนึ่งเพื่อผลในการผลัดเปลี่ยนกันนั่งบัลลังก์ แต่กับคนต่างชาติไปมาค้าขายแล้วแสนจะสะดวกสบาย ผิดกับพวกไปค้าเมืองสิงหล เมืองโคระซาน...ไม่รู้เลยว่าจะถูกปล้นสินค้าเมื่อไร

(ศุภร บุนนาค, 2547, น. 64)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า เป็นมุมมองการเล่าเรื่องจากผู้รู้แจ้งที่กล่าวถึงบุคลิกลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติของชาวกรุงศรีอยุธยาว่าเป็นผู้ที่มีมิตรไมตรีต่อชาวต่างชาติ ยินดีต้อนรับชาวต่างชาตินำสิ่งของแปลกใหม่เข้ามาค้าขายในแผ่นดินสยาม ซึ่งเป็นการสื่อความหมายผ่านความคิดเห็นจากผู้ประพันธ์โดยตรง สื่อถึงภาพอันดีงามด้านวัฒนธรรมของอาณาจักรอยุธยา ผู้คนมีน้ำใจและเป็นมิตรไมตรี ยอมรับต่างวัฒนธรรมได้ ทำให้อาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองแห่งวัฒนธรรมหลากหลาย นอกจากนี้ ชาวกรุงศรีอยุธยาคำนวณความสะดวกทำค้าขายให้ชาวต่างชาติ แสดงว่าอาณาจักรอยุธยาให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน มีสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับการทำธุรกิจ

4.2 มุมมองการเล่าเรื่องจากผู้เล่าเป็นตัวละครเอกในเรื่อง

มุมมองการเล่าเรื่องแบบนี้มีผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครเอกที่รู้เห็นและประสบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาด้วยตนเอง มีบทบาททำให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจภาพอาณาจักรอยุธยาผ่านผู้กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ดังเช่นในนวนิยายเรื่อง *นิราศสองภพ* มีการบรรยายถึง “ฉัน” ได้เห็นสถานการณ์วุ่นวายภายในเมืองกรุงศรีอยุธยา และได้ยินข่าวจากชาวบ้านว่ากองทัพไทยพ่ายแพ้พม่าอีกครั้ง และถอยเข้าเมืองด้วยความย่อยยับ ผู้คนในเมืองพากันเก็บข้าวของและปิดหน้าร้าน ภายในประตูเมืองมีแต่ความโหดร้ายจากสงคราม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จวบจนสาย ฉันจึงตามเขากลับบ้าน วันนี้ไม่เหมือนทุกวัน บ้านเมืองที่เคยสงบสุขเริ่มวุ่นวาย ผู้คนแตกตื่นโกลาหล บ้างเก็บข้าวของ ร้านรวงต่าง ๆ ปิดประตูหมด ฉันรู้จักชาวบ้านเหล่านั้นว่าทัพพระยาได้และทัพพระยาพระนริศแพ้ศึกทหารพม่าอีกครั้งเคย

การพ่ายแพ้ครั้งนั้นเป็นความอัปยศครั้งยิ่งใหญ่ ทำให้พม่ายิ่งฮึกเหิม...

ทหารบาดเจ็บและกองทัพที่แตกพ่ายพากันเข้าประตูเมืองด้วยความย่อยยับรอบตัวมีแต่ความโหดร้ายจากสงคราม

(ฐานวดี สถิตยทุธการ, 2545, น. 130-131)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า ตัวละครเอกหญิงในเรื่องเล่าเรื่องตามที่ตนเองได้เห็นและได้รับรู้ระหว่างใช้ชีวิตในอาณาจักรอยุธยา ซึ่งตัวละครนี้เป็นตัวละครสมมติที่มีบทบาทแสดงความคิดเห็นแทนผู้ประพันธ์ การใช้ตัวละครเอกในเรื่องเป็นผู้เล่าเรื่องจึงทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ประพันธ์โดยทางอ้อม จึงเป็นการสื่อความหมายโดยอ้อมที่บอกถึงอาณาจักรอยุธยาเป็นเมืองขาดความแข็งแกร่งด้านการทหาร จึงกลายเป็นเมืองแห่งนรกบนดินเพราะศึกสงคราม การใช้ชีวิตของประชาชนอยู่ในภาวะยากลำบากมาก อาณาจักรอยุธยาจากเคยเป็นเมืองแห่งความสงบสุขกลายเป็นเมืองที่ไม่เหมาะกับการอยู่อาศัยอีกต่อไป

ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเน้นการเล่าเรื่องผ่านผู้เล่าแบบผู้รู้แจ้งเป็นหลัก โดยเน้นสื่อความหมายโดยตรง ทำให้ผู้อ่านรับรู้ภาพด้านชีวิตความเป็นอยู่ การปกครอง และการทหารของอาณาจักรอยุธยา สำหรับการเล่าเรื่องผ่านตัวละครในเรื่องเน้นสื่อความหมายโดยทางอ้อม เน้นให้ผู้อ่านรับรู้ภาพการทหารของอาณาจักรอยุธยา มุมมองการเล่าเรื่องทั้งสองดังกล่า มีบทบาทสื่อถึงภาพทั้งดีและไม่ดีของอาณาจักรอยุธยา ทำให้ผู้อ่านรับรู้ความหมายที่ผู้ประพันธ์ประสงค์จะถ่ายทอดนั้นชัดเจนยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

งานวิจัย กลวิธีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562 ผลการวิจัยพบว่า มีกลวิธีการสื่อความหมายผ่านองค์ประกอบของนวนิยาย 4 ประการ ได้แก่ ตัวละคร บทสนทนา ฉาก และมุมมองการเล่าเรื่อง โดยได้สื่อถึงความหมายหลากหลายทั้งเชิงบวกและเชิงลบของอาณาจักรอยุธยา ทำให้เห็นว่า การตีความผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยมีบทบาทช่วยให้ผู้อ่านได้รับรู้และเข้าใจภาพอาณาจักรอยุธยาที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นตามความคิดความเชื่อและความรู้ทางประวัติศาสตร์ของตนเองได้มากและดียิ่งขึ้น กล่าวได้ว่าการสื่อความหมายมีประโยชน์ทำให้สิ่งที่ผู้ประพันธ์นำเสนอ นั้นกลายเป็นสิ่งที่รับรู้และเข้าใจง่ายขึ้น จึงสอดคล้องกับแนวคิดของ สมพร เพ็ญจันทร์ (2547, น. 178) ที่ได้กล่าวว่า การสื่อความหมาย เป็นกระบวนการส่งสารหรือข้อความ ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นไปยังบุคคลอื่น โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจและการรับรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ ได้ดีและชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยได้นำเสนอตัวละครพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ของอาณาจักรอยุธยา เช่น สมเด็จพระมหาธรรมราชา สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ เป็นต้น ซึ่งได้สื่อความหมายบอกถึงภาพพระมหากษัตริย์อาณาจักรอยุธยาโดยตรง พระมหากษัตริย์มีความยิ่งใหญ่ ทรงเป็น เจ้าเหนือชีวิต เป็นจอมทัพไทย และเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดที่ไม่มีผู้ใดบังอาจได้ ขณะเดียวกัน การสร้างตัวละครอื่น ๆ การสร้าง บทสนทนา และการสร้างฉาก ยังได้สื่อความหมายโดยทางอ้อมบอกถึงความยิ่งใหญ่และการมีวิสัยทัศน์ของพระมหากษัตริย์ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ไทยในวรรณคดีสมัยอยุธยา ของ ปัทมา ทิมประเสริฐกุล (2547) ผลการศึกษาพบว่า พระมหากษัตริย์ในวรรณคดีสมัยอยุธยามีภาพลักษณ์เป็นผู้มีความรอบรู้ มีพระราชอำนาจและฤทธานภาพ และมีเกียรติยศ นอกจากนี้ พระองค์ยังปฏิบัติหน้าที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ในการเป็นนักปกครอง และการเป็นนักรบ

การสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาทั้งด้านดีและด้านไม่ดีผ่านกลวิธีต่าง ๆ ทำให้เห็นถึงอาณาจักรอยุธยาเคยเป็นเมืองที่มีความแข็งแกร่งเอาชนะชนะศัตรูข้าศึกเพื่อกู้เอกราชคืนมาจนได้ แต่กลายเป็นเมืองตกอยู่ในความวุ่นวาย ผันผวน เสียคนดีมีฝีมือต่อสู้สงครามไปเป็นจำนวนมากเพราะการไม่เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในประเทศ เป็นการตกเตือนให้คนในสังคมรับรู้ถึงความสำคัญของความสามัคคีภายใน คือ เป็นพลังแรงขับเคลื่อนให้ประเทศก้าวเดินต่อไปข้างหน้าและผ่านพ้นอุปสรรคต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ การที่อาณาจักรอยุธยาจากเคยเป็นเมืองแห่งความผาสุก ประชาชนอยู่ร่มเย็นเป็นสุข และมีเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมกลายเป็นเมืองนรกบนดิน ถูกทำร้ายจนหมดสิ้นเพราะศึกสงคราม เป็นการตกเตือนให้คนในสังคมรับรู้ความโหดร้ายของสงคราม ควรรวมพลังเพื่อรักษาสันติภาพทั้งภายในและภายนอกประเทศด้วย

นวนิยายเหล่านี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างการรับรู้ โดยการผลิตซ้ำความคิดนับตั้งแต่ปี 2481-2562 ในเรื่อง ความรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา การแตกความสามัคคีและอำนาจของชนชั้นนำและการยอมรับในอำนาจนั้น โดยนวนิยายที่ประพันธ์ก่อน พ.ศ. 2550 เน้นนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการทำศึกสงครามและการปกป้องบ้านเมือง แสดงความสามัคคีและความรักชาติ ลักษณะของอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายกลุ่มนี้จึงนำเสนอลักษณะเชิงบวกคู่กับลักษณะเชิงลบ ส่วนนวนิยายที่ประพันธ์หลัง พ.ศ. 2550 เน้นนำเสนอการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ และความเจริญรุ่งเรืองของชาติบ้านเมืองในสมัยอยุธยา ลักษณะของอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายกลุ่มนี้จึงนำเสนอออกมาเป็นลักษณะเชิงบวก

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2481-2562 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาภาพแทนทหารในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา
2. ควรศึกษากลวิธีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาในสื่อประเภทอื่น เช่น ละครโทรทัศน์อิงประวัติศาสตร์และภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

จากการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยาในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย ทำให้เห็นถึงตัวละคร บทสนทนา ฉากและมุมมองการเล่าเรื่องเป็นองค์ประกอบสำคัญของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยา โดยได้สื่อความหมายทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จึงทำให้เห็นถึงภาพหลากหลายของอาณาจักรอยุธยา ซึ่งมีภาพทั้งด้านดีและด้านไม่ดี นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำความเข้าใจกับความสำคัญขององค์ประกอบนวนิยายมากยิ่งขึ้น รับรู้ถึงองค์ประกอบต่าง ๆ มีบทบาทที่ทั้งเหมือนกันและแตกต่างกันในการสื่อความหมายอาณาจักรอยุธยา เป็นประโยชน์ให้เข้าใจและรับรู้ใจความสำคัญของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา. (2557). *บางระจัน*. กรุงเทพมหานคร: วันว่าง.
- ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา และ สุมทุม บุญเกื้อ. (2554). *ขุนศึก* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: ศรีปัญญา.
- คมทวน คันธนู. (2538). *นายขนมต้ม*. กรุงเทพมหานคร: 222 วิวาทดี.
- จันทร์ยวีร์ สมปรีดา. (2561). *บุพเพสันนิวาส* (พิมพ์ครั้งที่ 63). กรุงเทพมหานคร: แสบปี บานานา.
- จันทร์ยวีร์ สมปรีดา. (2562). *พรหมลิขิต*. กรุงเทพมหานคร: แสบปี บานานา.
- จิตรสิงห์ ปิยะชาติ. (2554). *อยุธยา แผ่นดินประวัติศาสตร์ชาติไทย รวมประวัติศาสตร์อาณาจักรอยุธยาที่คนไทย ควรรู้*. กรุงเทพมหานคร: ยิปซี.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. (2558). *อ่าน (ไม่) เอาเรื่อง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อ่าน.
- ฐานวดี สติยยุทธการ. (2545). *นิราศสองภพ*. กรุงเทพมหานคร: ดับเบิ้ลนายน์.
- นิเวศน์ เหมวชิรกร. (19 เมษายน 2561). กระแส “อ้อเจ้า”. *Finnomena*, ค้นคืนจาก <https://www.finnomena.com/dr-nives/aorjao/>.
- ปัทมา ติ่มประเสริฐกุล. (2547). *ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ไทยในวรรณคดีสมัยอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- พงศกร จินดาวัฒน์. (2565). *ลายกิ่นรี* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: กรู๊ฟ พับลิชชิ่ง.
- พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต และธรรมชาติ.
- พิชชาพร วิจิเจริญ. (2556). *กลวิธีการเล่าเรื่องและการสร้างบุคลิกลักษณะตัวละครสมเด็จพระสุริโยทัยในบันเทิงคดี อิงประวัติศาสตร์ไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ไพโรธ เลิศพิริยกุล. (2542). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

- มารศรี สอทิพย์. (2551). *เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช: กลวิธีการเล่าเรื่องกับการสร้างภาพลักษณ์* (ดุชนิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ - ไทย*. กรุงเทพมหานคร: อรุณาการพิมพ์ หก.
- วรรัตน์ สุขวัญ. (2551). *การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- วันชนะ ทองคำภา. (2550). *ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหารัชมหาราชในวรรณกรรมไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- วินิตา ดิถียนต์. (2548). *เรือนมยุรา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: เพื่อนดี.
- วิมล ศิริไพบูลย์. (2546). *กษัตริยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ณ บ้านวรรณกรรม.
- วิมล ศิริไพบูลย์. (2558). *พิษสวาท* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: ณ บ้านวรรณกรรม.
- วิมล ศิริไพบูลย์. (2558). *อดีตดา* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: ณ บ้านวรรณกรรม.
- วีรวัฒน์ อินทรพร. (2561). *วรรณคดีวิจารณ์*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภร บุนนาค. (2547). *ฟ้าใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ภาพรพันธ์.
- สมพร เพื่องจันทร์. (2547). *แนวคิดและหลักการจัดการในองค์การสาธารณะ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา ยงศิริ. (2545). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- โสภาค สุวรรณ. (2551). *สายโลหิต* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.
- อิราวดี ไตลังคะ. (2546). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.